

**WYPADKI PRZY PRACY
I CHOROBY ZAWODOWE ROLNIKÓW
ORAZ
DZIAŁANIA PREWENCYJNE KRUS
W 2007 ROKU**

Warszawa, czerwiec 2008 r.

Opracowano w Biurze Prewencji, Rehabilitacji i Orzecznictwa
na podstawie rocznych informacji i sprawozdań statystycznych OR
www.krus.gov.pl

Opracowanie techniczne, skład i druk
Wydział Poligrafii KRUS

DTP
Maciej Szewczyk

Zam. nr 199/08

Spis treści

Wstęp.....	5
I. Wypadki przy pracy i choroby zawodowe rolników indywidualnych	7
A. Wypadki przy pracy rolniczej	7
1. Zgłoszenia wypadków	7
2. Podjęte decyzje w sprawie odszkodowań	8
2.1. Decyzje odmowne.....	8
2.2. Wypadki powodujące wypłatę jednorazowych odszkodowań, ich terytorialne rozmieszczenie i orzekany uszczerbek na zdrowiu	10
3. Wypadki śmiertelne	13
4. Struktura wypadków	15
5. Przyczyny i okoliczności wypadków	17
B. Choroby zawodowe	19
II. Działania prewencyjne Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	23
1. Formy i kierunki działalności prewencyjnej	23
2. Analizowanie przyczyn wypadków i chorób zawodowych	24
3. Prowadzenie dobrowolnych, nieodpłatnych szkoleń i instruktażu dla ubezpieczonych na temat zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym.....	25
4. Upowszechnianie, wśród ubezpieczonych, wiedzy o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i chorobami zawodowymi oraz zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym poprzez różne formy prewencyjne.....	28
5. Podejmowanie starań o właściwą produkcję i dystrybucję bezpiecznych środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej dla rolników	39
Podsumowanie	43
Załącznik nr 1	46
Załącznik nr 2	48
Załącznik nr 3	49

Wstęp

Praca w rolnictwie charakteryzuje się odmienną specyfiką niż praca w innych sektorach gospodarki narodowej. Specyfika ta polega na sezonowym nasileniu prac oraz dużym ich zróżnicowaniu. W ciągu dnia rolnik wykonuje kilka a nawet kilkanaście różnorodnych czynności – obsługuje i naprawia skomplikowane maszyny i urządzenia, wykonuje prace remontowo-budowlane, obsługuje zwierzęta, pozyskuje drewno na opał, prowadzi prace związane z uprawą i ochroną roślin, jest także menagerem (planuje produkcję, zapewnia zaopatrzenie gospodarstwa i sprzedaż produktów, załatwia sprawy w urzędach i bankach itp.), odpowiada za byt i bezpieczeństwo rodziny. Rolnik zatem pracuje na wielu stanowiskach, które wymagają odmiennych umiejętności, a jednocześnie powodują liczne zagrożenia zdrowotne oraz oddziaływanie niepożądanych czynników, takich jak: hałas, drgania mechaniczne, niekorzystny mikroklimat lub zapylenie.

Ponadto w większości gospodarstw nie występuje wyraźna granica między miejscem pracy a miejscem zamieszkania rodziny. Niektóre czynności wykonywane są w domu mieszkalnym lub jego bliskim sąsiedztwie. Z tej racji na stanowisku pracy rolnika można spotkać osoby nie uczestniczące w pracy (małe dzieci, osoby w podeszłym wieku, goście), które mogą stwarzać dodatkowe zagrożenie swoim nieprzewidywanym zachowaniem lub mogą być narażone na niebezpieczeństwa wynikające z prac wykonywanych przez inne osoby.

W oparciu o analizę przyczyn i okoliczności wypadków przy pracy rolniczej i chorób zawodowych, zgodnie z ustawą o ubezpieczeniu społecznym rolników Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego od 1993 roku prowadzi działania w celu ograniczenia liczby wypadków przy pracy rolniczej.

Systematyczna i wielokierunkowa działalność prewencyjna realizowana we współpracy z różnymi instytucjami oraz organizacjami wiejskimi i samorządowymi przynosi oczekiwane efekty. Rozmiar podejmowanych działań prewencyjnych i ich rezultaty obrazuje statystyka.

Informacja zostanie przekazana do instytucji współpracujących na rzecz zapobiegania wypadkom w rolnictwie, zainteresowanych instytutów i uczelni, a także będzie zamieszczona na stronie internetowej Kasy www.krus.gov.pl (prewencja).

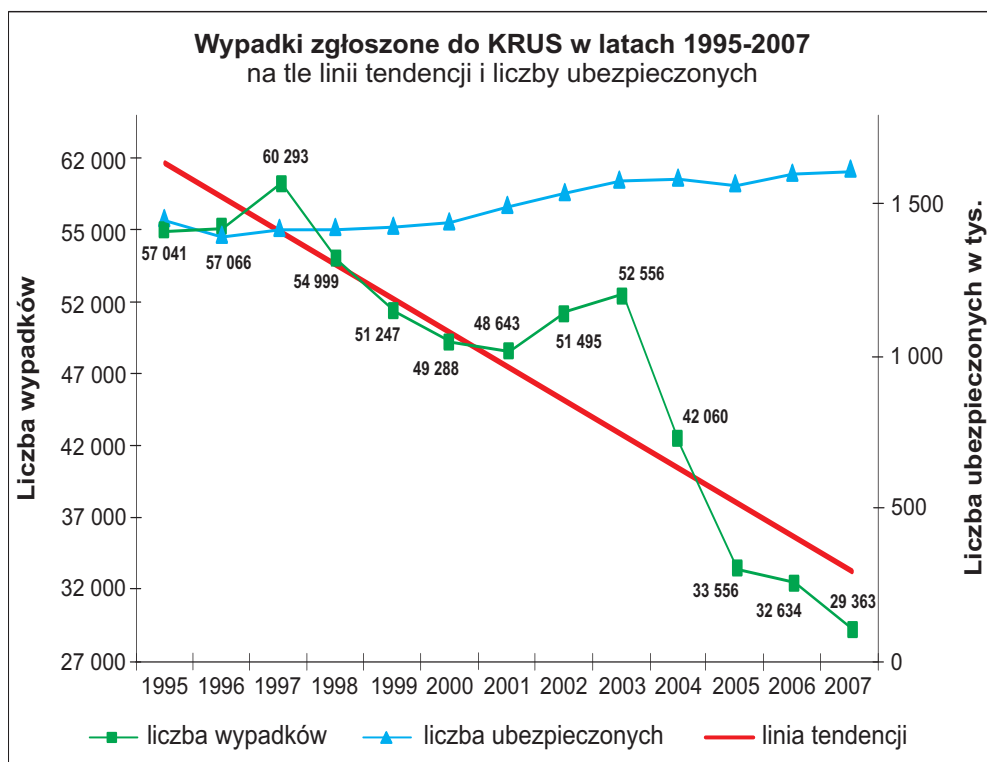
I. Wypadki przy pracy i choroby zawodowe rolników indywidualnych

A. Wypadki przy pracy rolniczej

1. Zgłoszenia wypadków

W 2007 roku do placówek terenowych i oddziałów regionalnych KRUS zgłoszono 29 363 zdarzenia wypadkowe, o 992 (9,8 %) mniej niż w 2006 roku, mimo że liczba ubezpieczonych w KRUS wzrosła z 1 604 174 do 1 609 644 tj. o 5 470 (0,3 %).

Liczbę zgłoszonych wypadków w latach 1995-2007 przedstawia poniższy wykres:

W tabeli podano liczbę zgłoszonych wypadków w województwach w latach 2004-2007:

Lp.	Województwo	2004	2005	2006	2007	2007/2006 w %
1.	dolnośląskie	1 664	1 359	1 313	1 179	89,8
2.	kujawsko-pomorskie	3 275	2 524	2 599	2 195	84,5
3.	lubelskie	5 587	4 302	4 248	3 987	93,9
4.	lubuskie	432	372	376	328	87,2
5.	łódzkie	3 852	3 136	3 015	2 628	87,2
6.	małopolskie	3 446	2 682	2 672	2 450	91,7
7.	mazowieckie	5 159	4 151	3 859	3 596	93,2
8.	opolskie	754	659	596	600	100,7
9.	podkarpackie	2 840	2 132	2 176	1 901	87,4
10.	podlaskie	3 966	3 054	2 791	2 513	90,0
11.	pomorskie	1 225	1 042	1 025	839	81,9
12.	śląskie	935	813	862	774	89,8
13.	świętokrzyskie	2 538	1 855	1 794	1 483	82,7
14.	warmińsko-mazurskie	1 943	1 673	1 578	1 428	90,5
15.	wielkopolskie	3 758	3 280	3 208	3 011	93,9
16.	zachodnio-pomorskie	686	522	452	451	99,8
Ogółem:		42 060	33 556	32 564	29 363	90,2

Liczba zdarzeń zgłoszonych w województwach w porównaniu do 2006 roku uległa zmniejszeniu w 15. województwach. Największy spadek odnotowano w województwie pomorskim (o 18,1 %), świętokrzyskim (o 17,3 %) i kujawsko-pomorskim (o 15,5 %).

Liczba zgłoszonych wypadków wzrosła jedynie w województwie opolskim (o 0,7 %).

2. Podjęte decyzje w sprawie odszkodowań

Złożono 29 790 wniosków o jednorazowe odszkodowanie z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci, spowodowanej wypadkiem przy pracy rolniczej.

Decyzje podjęto wobec 31 894 spraw (łącznie z wnioskami niezadowolonymi w 2006 roku i 746 sprawami z odwołań sądowych).

Za wypadki przy pracy rolniczej w rozumieniu ustawy o u.s.r. (bez względu na skutki zdrowotne wypadku), uznano 28 113 zdarzeń, o 2 804 (9,1 %) mniej niż w roku poprzednim.

Wśród podjętych decyzji było:

- 18 723 decyzji przyznających jednorazowe odszkodowanie (58,7 % decyzji) – w tym 746 na podstawie odwołań,
- 12 690 decyzji odmawiających jednorazowego odszkodowania (39,8 % decyzji),
- 481 umorzeń z powodu rezygnacji z roszczeń (1,5 % decyzji).

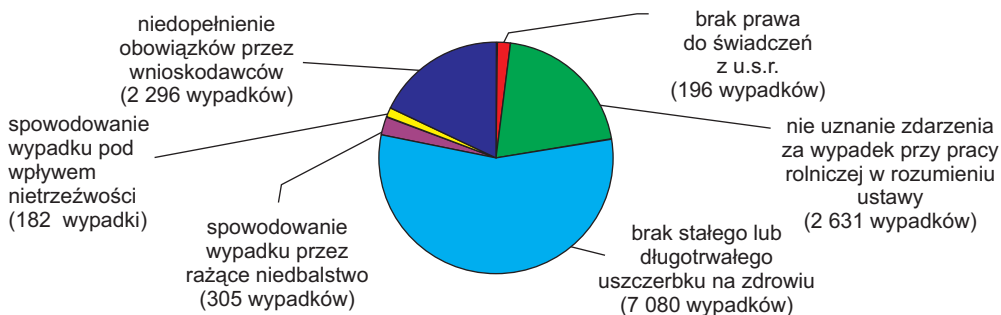
2.1 Decyzje odmowne

Wydano ogółem 12 690 decyzji odmownych o 924 (6,8 %) mniej niż w 2006 r.

Przyczyną odmowy prawa do jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej były przede wszystkim: brak stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu (55,8 % decyzji odmownych), nie uznanie zdarzenia za wypadek przy pracy rolniczej w rozumieniu ustawy (20,7 %) i niedopełnienie obowiązku przez wnioskodawcę (18,1 %).

Strukturę decyzji odmownych w 2007 roku przedstawia wykres:

Decyzje odmowne w 2007 roku

Strukturę decyzji odmownych w latach 2002-2007 roku przedstawia tabela:

Przyczyny decyzji odmownych	Liczba spraw w 2007	Udział w decyzjach odmownych ogółem w %					
		2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.
brak prawa do świadczeń z u.s.r.	196	6,1	5,5	6,9	3,6	2,1	1,6
nie uznanie zdarzenia za wypadek przy pracy rolniczej w rozumieniu ustawy	2 631	21,6	23,6	20,0	18,5	20,2	20,7
brak stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu	7 080	57,6	56,6	58,5	61,0	58,0	55,8
spowodowanie wypadku umyślnie	0	0,005	0,02	0,02	0	0	0
spowodowanie wypadku przez rażące niedbalstwo	305	4,3	3,9	2,8	2,5	2,3	2,4
spowodowanie wypadku pod wpływem nietrzeźwości	182	1,4	1,3	1,4	1,6	1,7	1,4
niepełnienie obowiązków przez wnioskodawców	2 296	9,0	9,1	10,3	12,8	15,7	18,1

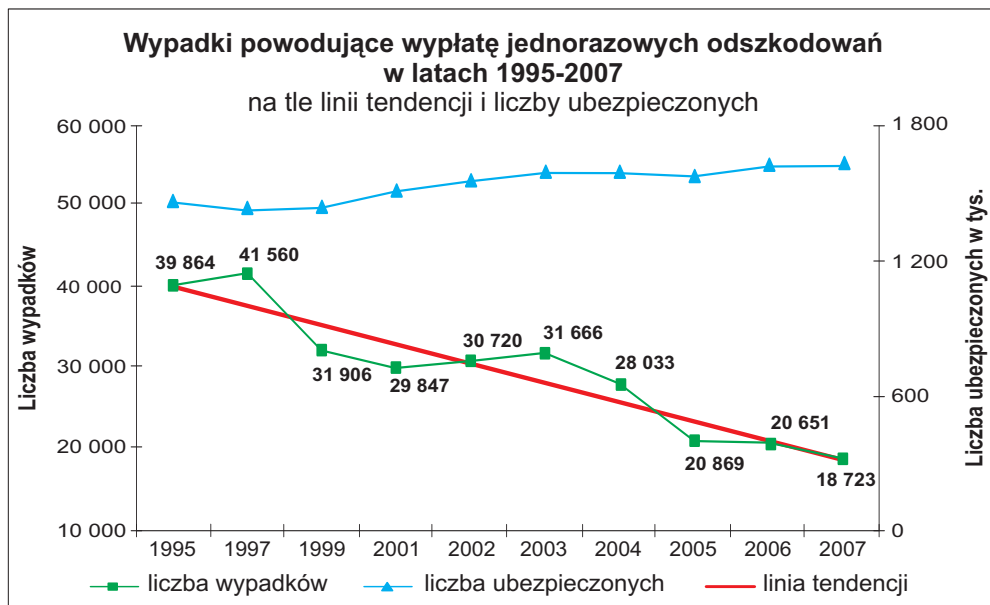
W tabeli zestawiono liczbę wypadków zakończonych wydaniem decyzji odmownych w województwach w latach 2004-2007:

Lp.	województwo	2004	2005	2006	2007	2007/2006 w %
1.	dolnośląskie	1 005	792	686	624	91,0
2.	kujawsko-pomorskie	1 274	984	1 104	1 076	97,5
3.	lubelskie	2 194	1 476	1 448	1 454	100,4
4.	lubuskie	145	101	113	100	88,5
5.	łódzkie	1 725	1 375	1 424	1 348	94,7
6.	małopolskie	1 535	1 182	1 149	1 102	95,9
7.	mazowieckie	1 931	1 634	1 541	1 471	95,5
8.	opolskie	333	328	261	236	90,4
9.	podkarpackie	1 324	1 025	1 008	914	90,7
10.	podlaskie	1 993	1 328	1 237	1 140	92,2
11.	pomorskie	372	246	284	262	92,3
12.	śląskie	541	399	415	364	87,7
13.	świętokrzyskie	1 318	937	839	697	83,1
14.	warmińsko-mazurskie	837	625	575	504	87,7
15.	wielkopolskie	1 741	1 424	1 365	1 233	90,3
16.	zachodnio-pomorskie	178	234	165	165	100,0
Ogółem:		18 446	14 090	13 614	12 690	93,2

2.2. Wypadki powodujące wypłatę jednorazowych odszkodowań, ich terytorialne rozmieszczenie i orzekany uszczerbek na zdrowiu.

Liczba wypadków zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań zmniejszyła się o 1 928 (9,3%) z 20 651 w 2006 r. do 18 723.

Liczbę wypadków w latach 1995-2007 na tle linii tendencji i liczby ubezpieczonych przedstawia wykres:

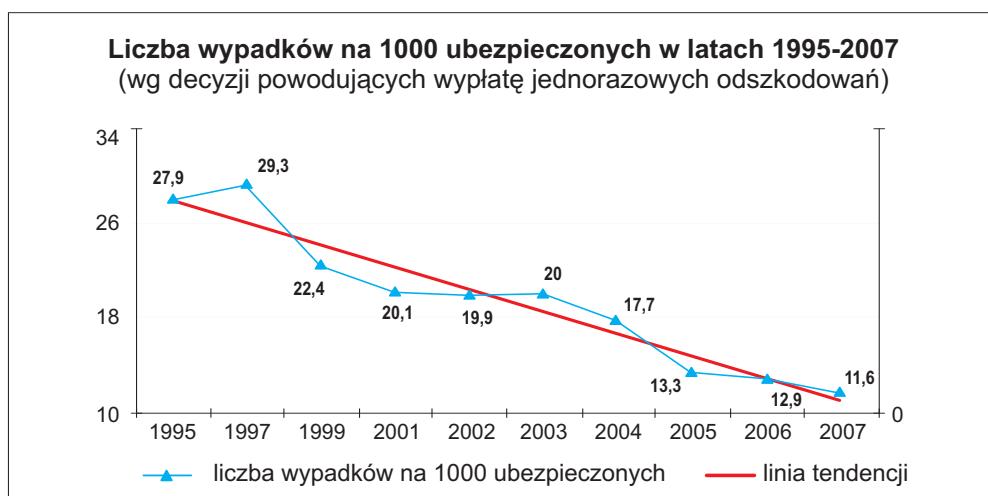
Liczbę wypadków zakończonych wydaniem decyzji przyznających jednorazowe odszkodowanie z tytułu uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej w województwach w latach 2004-2007 zestawiono w tabeli niżej:

Lp.	Województwo	2004	2005	2006	2007	2007/2006 w %
1.	dolnośląskie	773	610	753	555	73,7
2.	kujawsko-pomorskie	2 299	1 653	1 620	1 453	89,7
3.	lubelskie	4 346	3 041	2 999	2 814	93,8
4.	lubuskie	296	258	319	237	74,3
5.	łódzkie	2 364	1 911	1 904	1 582	83,1
6.	małopolskie	2 192	1 575	1 542	1 543	100,1
7.	mazowieckie	3 514	2 736	2 427	2 257	93,0
8.	opolskie	434	348	346	308	89,0
9.	podkarpackie	1 672	1 272	1 276	1 214	95,1
10.	podlaskie	2 744	1 803	1 806	1 465	81,1
11.	pomorskie	922	794	767	673	87,7
12.	śląskie	548	432	460	432	93,9
13.	świętokrzyskie	1 585	1 087	1 005	1 011	100,6
14.	warmińsko-mazurskie	1 329	1 057	1 114	931	83,6
15.	wielkopolskie	2 503	1 906	1 982	1 958	98,8
16.	zachodnio-pomorskie	512	386	331	290	87,6
Ogółem:		28 033	20 869	20 651	18 723	90,7

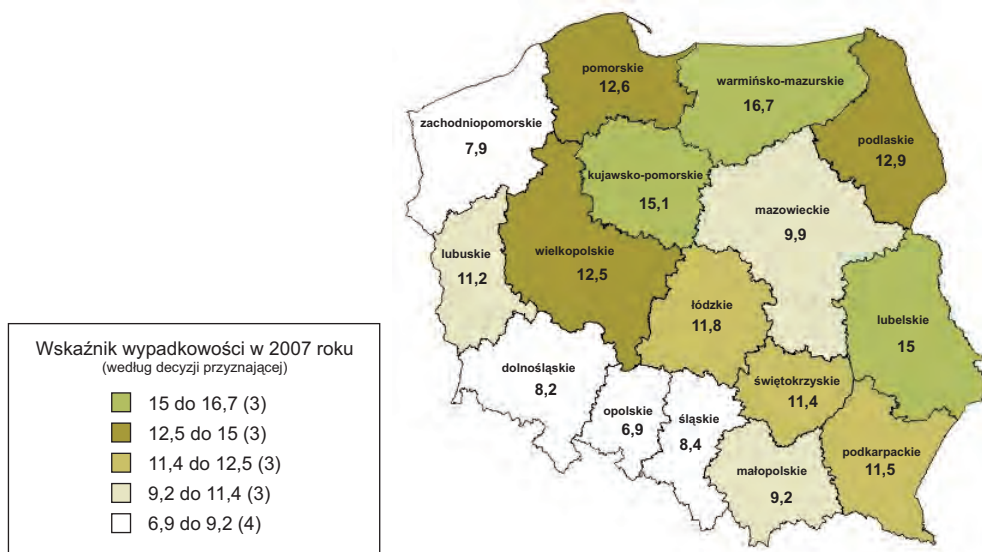
W porównaniu do 2006 roku liczba wypadków zakończonych przyznaniem jednorazowego odszkodowania uległa zmniejszeniu w 14. województwach. Największy spadek odnotowano w województwie: dolnośląskim (o 26,3 %) i lubuskim (o 25,7 %). Niewielki wzrost liczby decyzji zakończonych wypłatą jednorazowego odszkodowania odnotowano jedynie w województwie świętokrzyskim (o 0,6 %) i małopolskim (o 0,1 %).

W 2007 roku wskaźnik wypadkowości (liczba wypadków powodujących wypłatę jednorazowych odszkodowań z tytułu wypadków na 1 000 ubezpieczonych) w rolnictwie indywidualnym wyniósł 11,6 wypadków na 1000 ubezpieczonych.

Liczbę wypadków na 1000 ubezpieczonych w latach 1995-2007 przedstawia wykres:

Mimo, że w porównaniu z 2006 rokiem spadł o 1,3 pozostaje nadal wyższy od wskaźnika wypadkowości dla pracujących poza rolnictwem, który wyniósł 8,92 na 1 000 pracujących. **Wskaźnik wypadkowości** był bardzo zróżnicowany pomiędzy województwami. Szczegóły przedstawiono na mapie i w tabeli niżej:

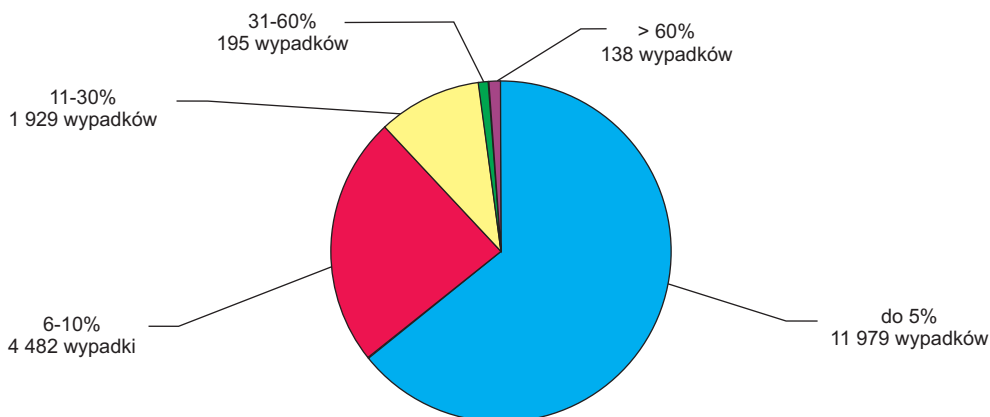

Lp.	Województwo	2004	2005	2006	2007	2007/2006 w %
1.	dolnośląskie	11,2	9,2	11,1	8,2	-2,9
2.	kujawsko-pomorskie	23,9	17,4	16,8	15,1	-1,7
3.	lubelskie	23,7	16,7	16,1	15,0	-1,1
4.	lubuskie	14,4	12,8	15,3	11,2	-4,1
5.	łódzkie	17,8	14,6	14,2	11,8	-2,4
6.	małopolskie	13,7	9,8	9,3	9,2	-0,1
7.	mazowieckie	15,4	12,2	10,6	9,9	-0,7
8.	opolskie	9,2	7,6	7,6	6,9	-0,7
9.	podkarpackie	16,9	12,8	12,3	11,5	-0,8
10.	podlaskie	24,5	16,2	15,9	12,9	-3
11.	pomorskie	17,4	15,2	14,4	12,6	-1,8
12.	śląskie	10,4	8,6	8,9	8,4	-0,5
13.	świętokrzyskie	18,5	12,7	11,4	11,4	0
14.	warmińsko-mazurskie	24,5	19,6	20,2	16,7	-3,5
15.	wielkopolskie	16,3	12,6	12,7	12,5	-0,2
16.	zachodnio-pomorskie	14,0	10,9	9,1	7,9	-1,2
Ogółem:		17,7	13,3	12,9	11,6	-1,3

Najmniej wypadków na 1 000 ubezpieczonych występowało w województwach: opolskim (6,9), zachodnio-pomorskim (7,9) dolnośląskim (8,2) i śląskim (8,4), a najwięcej w województwach: warmińsko-mazurskim (16,7), kujawsko-pomorskim (15,1) i lubelskim (15,0). We wszystkich województwach w porównaniu do 2006 roku (poza świętokrzyskim, w którym wskaźnik pozostał tej samej wartości) odnotowano spadek liczby wypadków powodujących uszczerbek na zdrowiu bądź śmierć poszkodowanego przypadających na 1 000 ubezpieczonych.

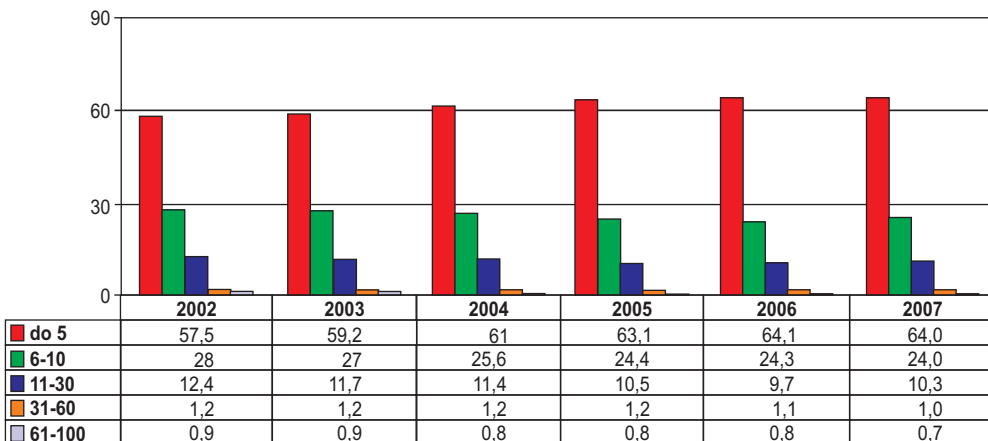
Oceny uszczerbku na zdrowiu dokonano w 25 709 sprawach, z których w 7 080 przypadkach nie ustalono uszczerbku na zdrowiu (sprawy te stanowiły ok. 27 % wypadków kierowanych do orzecznictwa lekarskiego). Większość wypadków (64 %) spowodowała uszczerbki na zdrowiu nie przekraczające 5 %. Wypadki z uszczerbkiem powyżej 60 % stanowiły 0,7 %. Strukturę uszczerbków na zdrowiu w 2007 roku przedstawiono na wykresie:

Struktura uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku przy pracy rolniczej w 2007 roku

Strukturę uszczerbków na zdrowiu w latach 2002-2007 roku przedstawiono na wykresie:

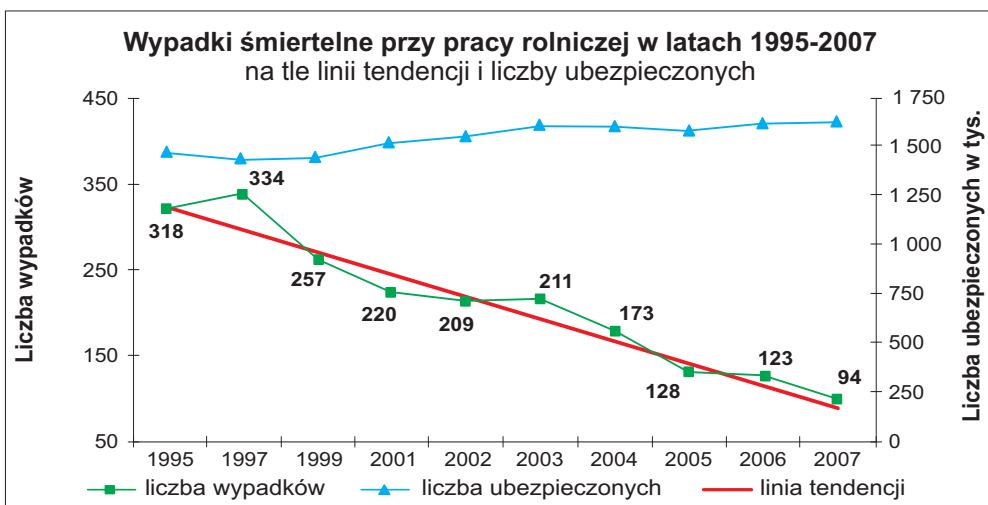
Struktura uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku przy pracy rolniczej w latach 2002-2007

3. Wypadki śmiertelne

Śmiercią poszkodowanych zakończyły się 94 wypadki, tj. o 29 (23,6 %) mniej niż w roku 2006. Wypadki śmiertelne stanowiły 0,5 % wszystkich wypadków zakończonych wypłatą świadczeń. Częstotliwość tych wypadków wyniosła 0,06 na 1 000 ubezpieczonych.

Dane dotyczące liczby wypadków śmiertelnych w latach 1995-2007 przedstawiono w tabeli i na wykresach niżej:

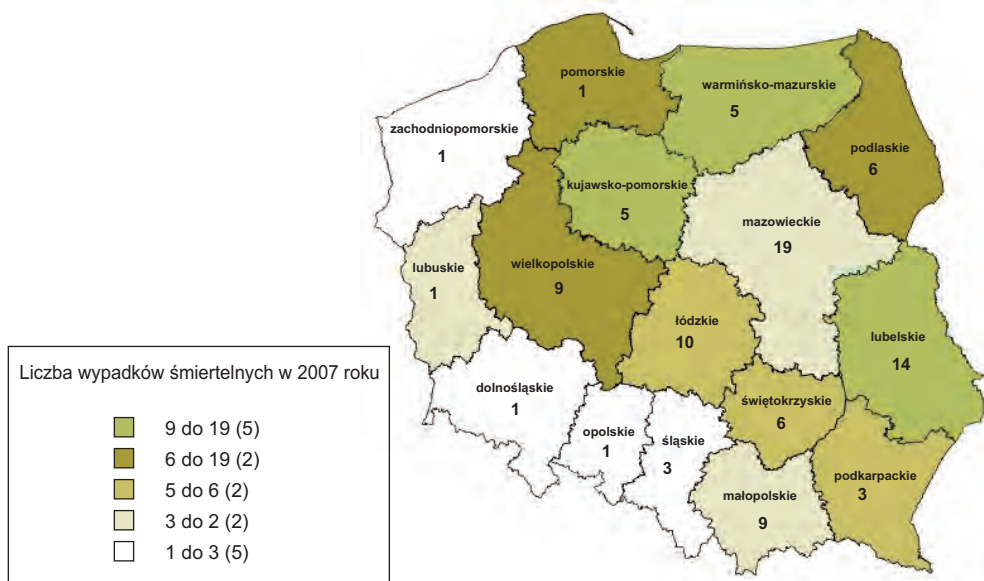

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Liczba wypadków śmiertelnych	209	211	173	128	123	94
% w wydanych decyzjach przyznających	0,68	0,67	0,62	0,61	0,60	0,50
Liczba wypadków śmiertelnych na 1000 ubezpieczonych	0,14	0,13	0,11	0,08	0,08	0,06

Liczbę wypadków śmiertelnych zakończonych przyznaniem jednorazowych odszkodowań w latach 2004-2007 wg województw zestawiono w tabeli:

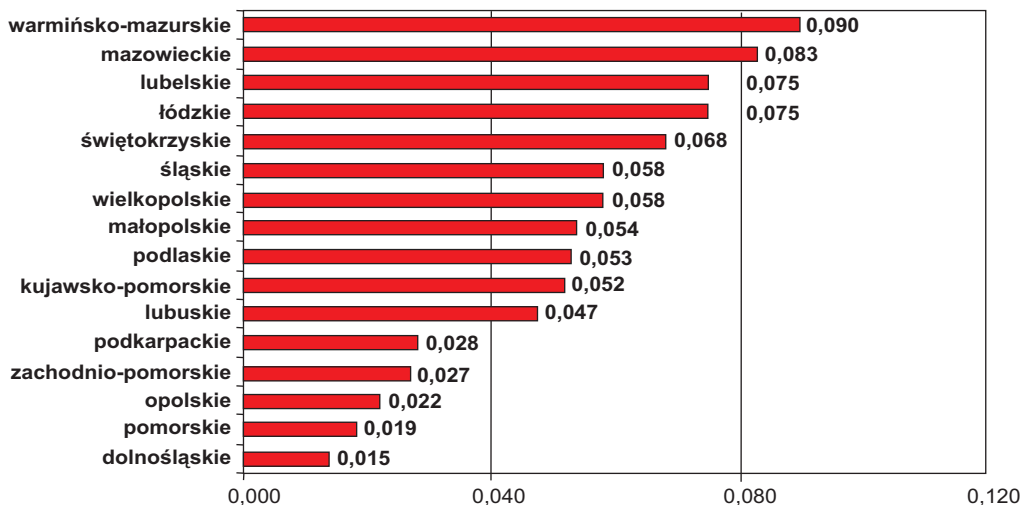
Lp.	województwo	2004	2005	2006	2007	2007 - 2006 (+, -)
1.	dolnośląskie	4	4	8	1	-7
2.	kujawsko-pomorskie	11	14	12	5	-7
3.	lubelskie	22	20	20	14	-6
4.	lubuskie	1	2	1	1	0
5.	łódzkie	16	12	9	10	+1
6.	małopolskie	12	6	6	9	+3
7.	mazowieckie	23	16	21	19	-2
8.	opolskie	2	0	2	1	-1
9.	podkarpackie	13	8	6	3	-3
10.	podlaskie	17	8	9	6	-3
11.	pomorskie	3	2	3	1	-2
12.	śląskie	3	4	1	3	+2
13.	świętokrzyskie	13	10	6	6	0
14.	warmińsko-mazurskie	12	7	7	5	-2
15.	wielkopolskie	16	12	12	9	-3
16.	zachodniopomorskie	5	3	0	1	+1
Ogółem:		173	128	123	94	-29

Największą liczbę wypadków ze skutkiem śmiertelnym odnotowano w województwie mazowieckim (19), lubelskim (14), łódzkim (10). Szczegóły na mapie niżej:

Wypadki śmiertelne na 1000 ubezpieczonych najczęściej wystąpiły w województwie warmińsko-mazurskim (0,09), mazowieckim (0,083), lubelskim (0,075) i łódzkim (0,075).

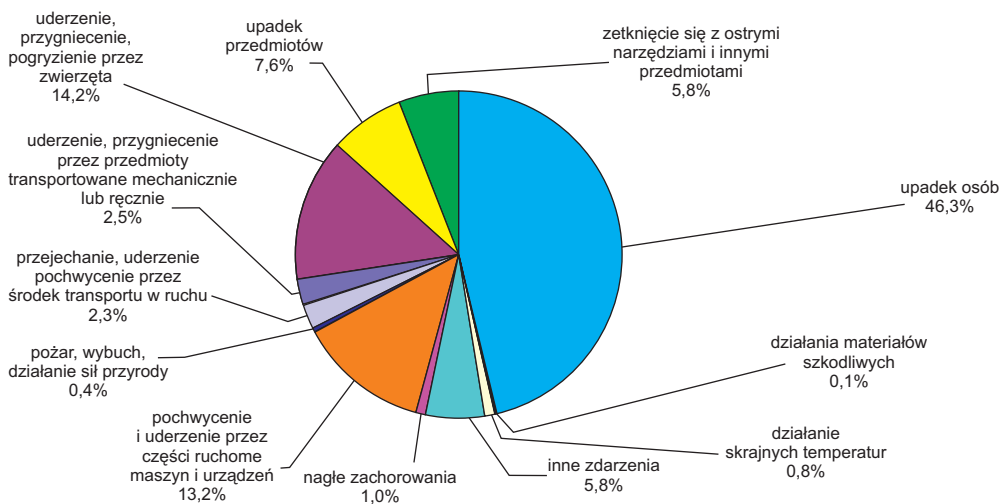
Liczba wypadków śmiertelnych na 1000 ubezpieczonych w 2007 roku (według województw)

4. Struktura wypadków

Struktura wypadków w ciągu ostatnich lat nie uległa istotnym zmianom. Dominowały wypadki w grupach: „upadek osób” – (46,3 %), „uderzenie, przygniecenie i pogryzienie przez zwierzęta” – (14,2 %) oraz „pochwycenie i uderzenie przez ruchome części maszyn” – (13,2). Wypadki wymienionych grup stanowiły 73,7 % wszystkich zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań.

Struktura wypadków w 2007 roku (wg decyzji przyznających jednorazowe odszkodowanie)

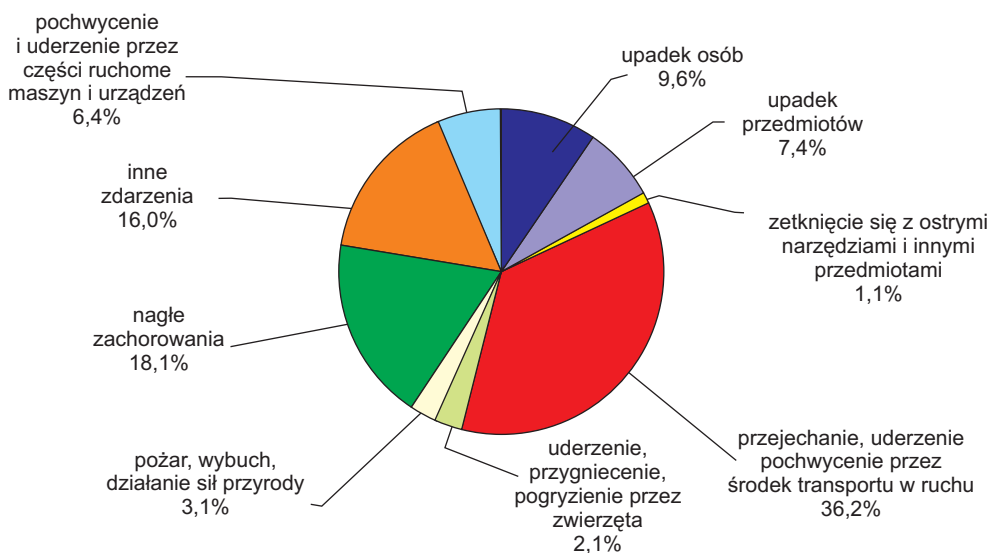

Wzrost liczby wypadków w stosunku do roku 2006 odnotowano w grupach: „nagle zachorowania” (o 11,3 %), „inne zdarzenia” (o 6,8 %), „uderzenie, przygniecenie i pogryzienie przez zwierzęta” (o 1,5 %) oraz „upadek przedmiotów” (o 0,7 %). W pozostałych grupach nastąpił spadek liczby wypadków – największy w grupach: „upadek osób” (o 16,6 %), „przejechanie uderzenie pochwylenie przez środek transportu w ruchu” (o 20,1 %) i „działanie skrajnych temperatur” (o 20,8 %).

Liczbę wypadków w następstwie, których wypłacono jednorazowe odszkodowania w latach 2002-2007 w poszczególnych grupach zdarzeń zestawiono w tabeli niżej:

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007/2006 w %
Ogółem w tym:	30 720	31 666	28 033	20 869	20 651	18 723	90,7
upadek osób	15 777	16 560	13 969	9 990	10 400	8 674	83,4
upadek przedmiotów	1 899	2 049	2 002	1 455	1 413	1 423	100,7
zestknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami	1 799	1 889	1 597	1 232	1 156	1 081	93,5
uderzenie, przygniecenie przez materiały i przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie	718	637	577	453	472	465	98,5
przejechanie, uderzenie, pochwylenie przez środek transportu w ruchu	784	747	774	605	541	432	79,9
pochwylenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń	4 159	4 014	3 807	2 856	2 574	2 465	95,8
uderzenie, przygniecenie, pogryzienie przez zwierzęta	3 604	3 815	3 445	2 695	2 620	2 660	101,5
pożar, wybuch, działanie sił przyrody	93	90	96	62	77	75	97,4
działanie skrajnych temperatur	244	268	233	200	178	141	79,2
działania materiałów szkodliwych	60	57	45	38	31	30	96,8
nagle zachorowania	171	176	149	128	168	187	111,3
inne zdarzenia	1 412	1 364	1 339	1 155	1 021	1 090	106,8

Struktura wypadków śmiertelnych w 2007 roku
(wg decyzji przyznających jednorazowe odszkodowanie)

W ogólnej liczbie odnotowanych wypadków śmiertelnych, tak jak w poprzednich latach dominowały wypadki z grupy „przejechanie, uderzenie i pochwycenie przez środek transportu w ruchu” (36,2 %), mimo że wypadki tej grupy stanowiły 2,3 % wszystkich wypadków zakończonych decyzją przyznającą. W porównaniu z 2006 rokiem liczba zdarzeń zmniejszyła się z 38 do 34 tj. o 4. Tragiczne zakończenie miały głównie wypadki drogowe i przygniecenia przez ciągniki w trakcie pracy. Wśród 34. wypłaconych świadczeń z tytułu wypadków w tej grupie – 9 było z udziałem ciągników rolniczych, 11. w czasie podróży samochodami osobowymi bądź ciężarowymi, 3. poszkodowanych to kombajnści, 5. rowerzyści, 2 pieszych i 2 woźniców.

Liczną grupę wypadków ze skutkiem śmiertelnym stanowiły wypadki z grupy „nagle zachorowania” (18,1%) – odnotowano ich 17 (o 12 mniej niż w 2006 roku), a także „inne zdarzenia” (16 %), których liczba zwiększyła się z 14 do 15. W grupie „inne zdarzenia” odnotowano 11 porażen prądem.

Znaczny był też udział śmiertelnych wypadków z grupy „upadek osób”. Stanowiły one 9,6 %. Struktura wypadków śmiertelnych w latach 2002-2007 przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007-2006 (+, -)
Liczba wypadków ogółem	209	211	173	128	123	94	- 29
w tym:							
upadek osób	25	31	34	13	19	9	-10
upadek przedmiotów	18	13	8	6	9	7	-2
zestknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami	2	4	0	0	0	1	+1
uderzenie, przygniecenie przez materiały i przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie	1	3	4	1	1	0	-1
przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środek transportu w ruchu	78	63	66	57	38	34	-4
pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń	17	16	16	8	9	6	-3
uderzenie, przygniecenie, pogryzienie przez zwierzęta	11	7	4	5	3	2	-1
pożar, wybuch, działanie sił przyrody	11	8	2	1	1	3	+2
działanie skrajnych temperatur	0	1	2	0	0	0	0
działania materiałów szkodliwych	2	3	1	0	0	0	0
nagle zachorowania	21	33	16	18	29	17	-12
inne zdarzenia	23	29	20	19	14	15	+1

5. Przyczyny i okoliczności wypadków

Zgodnie z postanowieniami art. 63 u.s.r. dokonano analizy okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy rolniczej, zgłoszonych w 2007 roku.

Inspektorzy ds. prewencji dokonali oględzin miejsca i przedmiotów związanych z wypadkiem i prowadzili postępowanie powypadkowe.

W oparciu o zeznania poszkodowanego i świadków zdarzenia, ustalenia dokonane w trakcie oględzin oraz dokumentację medyczną związaną z udzieleniem

pierwszej pomocy lekarskiej i dokumentację organów ścigania, ustalili okoliczności i przyczynę zdarzenia.

Analiza zgłoszonych wypadków w 2007 roku wykazała, że najczęstsze przyczyny to:

- niewłaściwy sposób wykonywania czynności i zła organizacja pracy – 18,44 %,
- nieuwaga, dekoncentracja, rutyna, pośpiech, nadmierny wysiłek fizyczny, przemęczenie, ignorowanie zagrożeń – 17,43 %,
- zły stan nawierzchni (śliskie, grząskie, nierówne podłoże) – 14,07 %,
- agresja i narowistość zwierząt, reakcja na zaskakujące bodźce, nieznajomość zachowań zwierząt – 11,20 %,
- nieprawidłowo wykonane i użytkowane drabiny i schody oraz wystające progi i elementy, niezabezpieczone kanały gnojowe – 7,71 %,
- zły stan techniczny narzędzi, maszyn i urządzeń, brak lub uszkodzone osłony ruchomych części maszyn – 4,41 %,
- nie stosowanie ubrań i butów roboczych oraz ochron pracy, bądź stosowanie nieodpowiednich (w tym np. znoszone, zabłocone obuwie) – 4,19 %,
- nieprawidłowa konstrukcja budynków gospodarczych, inwentarskich, nieprawidłowa konstrukcja stanowisk dla zwierząt, ciasnota pomieszczeń, nie wydzielone korytarze paszowe i gnojowe – 1,78 %.

Główne przyczyny wypadków przy pracy rolniczej od lat pozostają niezmiennie. W wielu gospodarstwach nie zadbano o właściwe warunki pracy. W obejściu był bałagan, nierówna i nieutwardzona nawierzchnia podwórza, a część mieszkalna nie oddzielona od produkcyjnej. Użytkowano wyeksploatowane i niesprawne maszyny i urządzenia. Rolnicy rzadko używali ubrań i butów roboczych oraz ochron pracy. Drabiny i schody wykonane domowym sposobem oraz pomieszczenia gospodarcze nie spełniały norm bezpieczeństwa. Często wskutek dużego wysiłku fizycznego, przemęczenia, dekoncentracji lub nieuwagi albo pośpiechu i rutyny do wypadku przyczyniał się sam poszkodowany.

Do wielu wypadków przyczyniła się nieznajomość zachowań zwierząt jak również agresja i narowistość zwierząt.

Szczegółową analizę przyczyn wypadków zgłoszonych w 2007 roku do KRUS przedstawiono w Załączniku nr 1.

Wypadki z udziałem najczęściej używanych maszyn i urządzeń rolniczych przedstawiono w tabeli:

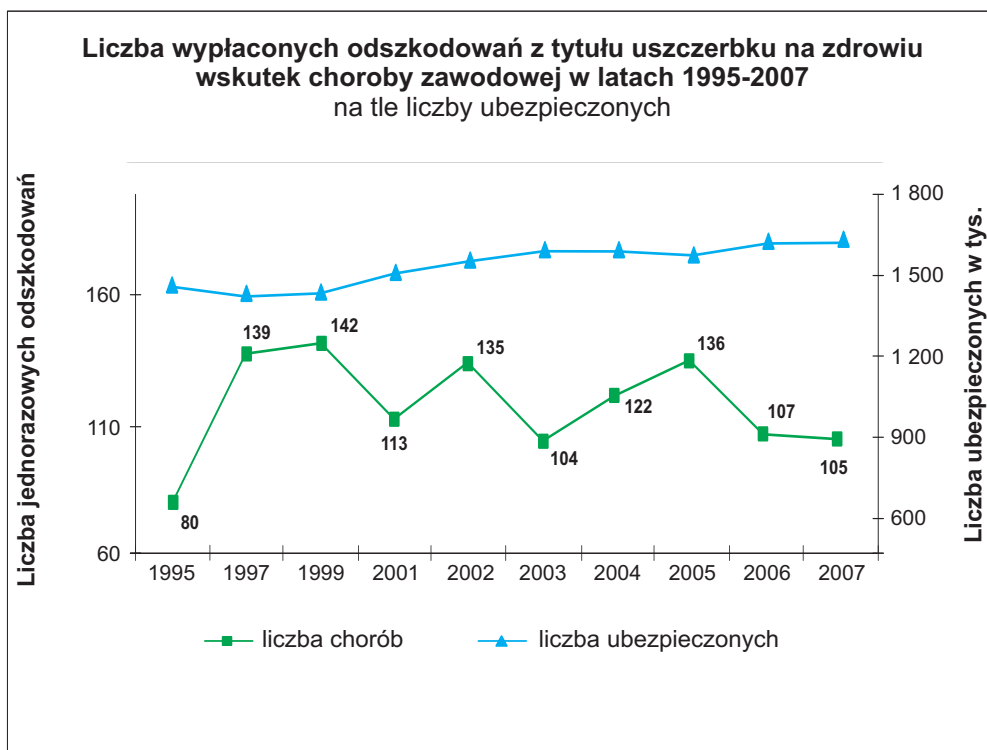
Liczba zgłoszonych wypadków w 2007 roku z udziałem maszyn i urządzeń:							
ciągniki rolnicze	siewniki do zboża	sadzarki do ziemniaków	piłarki tarczowe	piłarki łańcuchowe	maszyny i urządzenia do przygotowania pasz dla zwierząt	rozzrutniki do obornika	razem
1 658	123	76	1 412	499	366	158	4 292

B. Choroby zawodowe

Do oddziałów regionalnych i placówek terenowych KRUS zgłoszono ogółem 137 wniosków o jednorazowe odszkodowanie z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci wskutek choroby zawodowej. Decyzje podjęto wobec 145. spraw (łącznie z wnioskami pozostałymi z 2006 r. i sprawami z odwołań sądowych).

Odmownie rozpatrzono 40. wniosków, w tym w 24. sprawach wnioskodawcy nie posiadali uprawnień do świadczeń z ubezpieczenia społecznego rolników, w 15. przypadkach – z powodu braku uszczerbku na zdrowiu, w 1. z powodu niedopełnienia obowiązków przez wnioskodawcę. Przyznano 105 jednorazowych odszkodowań z tytułu uszczerbku na zdrowiu spowodowanego chorobą zawodową.

Liczbę chorób zawodowych w latach 1995-2007 przedstawia wykres.

W 2007 roku wśród chorób, w następstwie których wypłacono jednorazowe odszkodowania, dominowały choroby zakaźne (70 przypadków), głównie roznoszone przez kleszcze. Wśród tych chorób stwierdzono: 58 przypadków boreliozy, 8 przypadków kleszczowego zapalenia mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych, 2 – toksoplazmozy ocznej i po 1 przypadku bąblowicy wątroby i promienicy jamy ustnej.

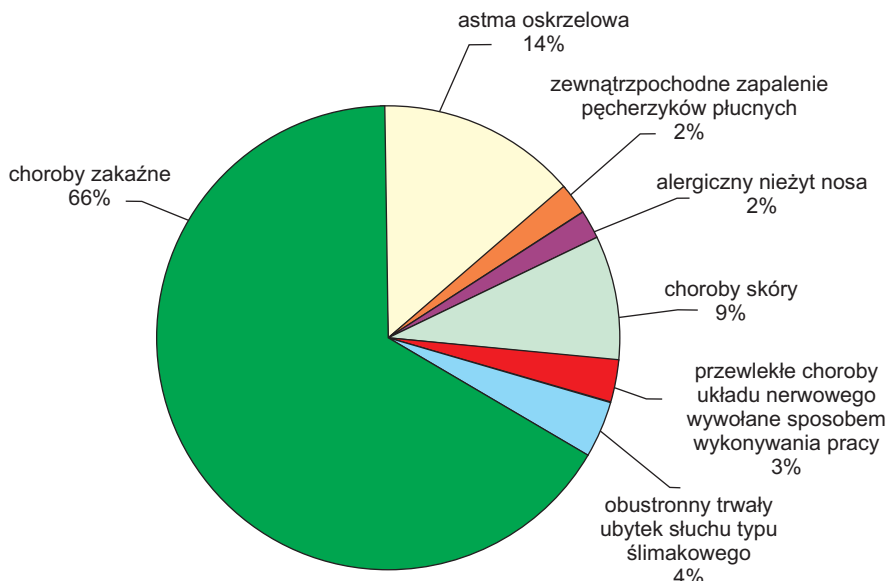
Liczne były też przypadki astmy oskrzelowej – 15 i chorób skóry – 9. Pozostałe choroby to obustronny trwały ubytek słuchu typu ślimakowego – 4, przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy – 3, zewnątrzpochodne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych – 2 i alergiczny nieżyt nosa – 2.

Wyszczególnienie chorób zawodowych rozpoznanych w 2007 roku przedstawiono w tabeli:

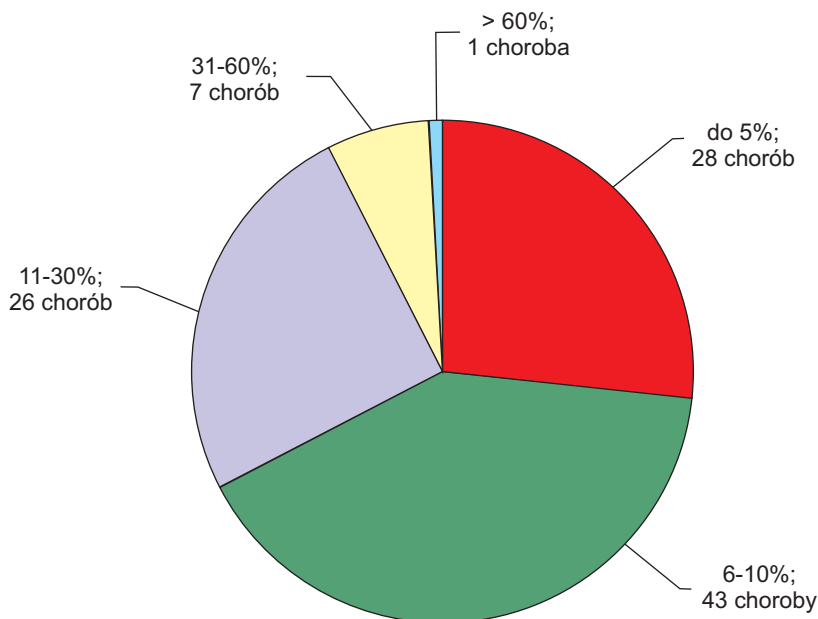
Lp.	Wyszczególnienie	Pozycja w rozporządzeniu*	Liczba chorób
1.	Astma oskrzelowa	6	15
2.	Zewnątrzpochodne zapalenie pęcherzyków płucnych	7	2
3.	Alergiczny nieżyt nosa	12	2
4.	Choroby skóry	18	9
	alergiczne kontaktowe zapalenie skóry rąk	18.1	2
	kontaktowe zapalenie skóry rąk z podrażnienia	18.2	5
	drożdżakowe zapalenie skóry	18.4	1
	fotodermatoza	18.9	1
5.	Przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy w tym:	19	3
	przewlekłe zapalenie ścięgna i jego pochewki	19.1	1
	przewlekłe zapalenie nadkłykcia kości ramiennej	19.6	2
6.	Obustronny trwały ubytek słuchu typu ślimakowego	21	4
7.	Choroby zakaźne	26	70
	borelioza	26.2	58
	inne choroby zakaźne lub pasożytnicze	26.7	12
	w tym:		
	kleszczowe zapalenie opon mózgowych,		8
	promienica jamy ustnej		1
	bąblowica wątroby		1
	toksoplazmoza oczna		2

* Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30.07.2002 roku w sprawie wykazu chorób zawodowych, szczegółowych zasad postępowania w sprawach zgłaszania podejrzenia, rozpoznawania i stwierdzania chorób zawodowych oraz podmiotów właściwych w tych sprawach. (Dz.U. z dnia 19.08.2002 r.)

Struktura chorób zawodowych w 2007 roku

Struktura uszczerbku na zdrowiu wskutek chorób zawodowych w 2007 r.

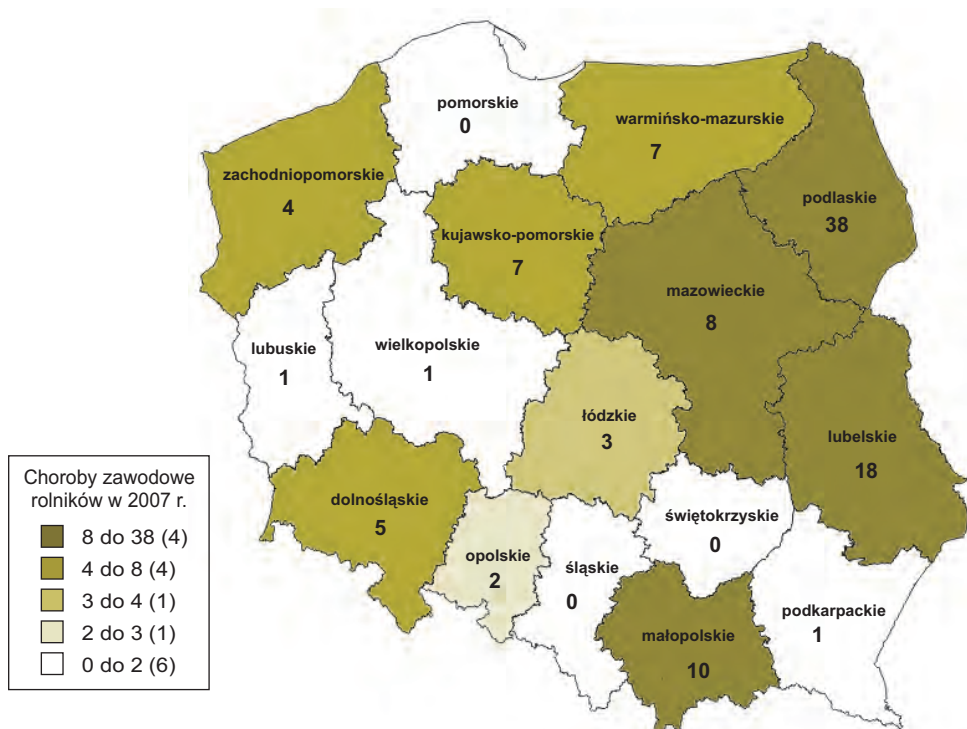

Choroby zawodowe w 2007 roku według uszczerbku na zdrowiu i rozpoznania przedstawia Załącznik Nr 2.

Najwięcej chorób zawodowych rolników, zakończonych przyznaniem jednorazowych odszkodowań stwierdzono w województwach wschodniej Polski – podlaskim (38) i lubelskim (18), a także w województwie małopolskim (10) i mazowieckim (8).

Lp.	Województwo	2004	2005	2006	2007	2007 - 2006 (+, -)
1.	dolnośląskie	8	2	3	5	+2
2.	kujawsko-pomorskie	5	5	3	7	+4
3.	lubelskie	15	16	17	18	+1
4.	lubuskie	2	0	2	1	-1
5.	łódzkie	7	4	6	3	-3
6.	małopolskie	8	4	9	10	+1
7.	mazowieckie	7	1	1	8	+7
8.	opolskie	1	1	0	2	+2
9.	podkarpackie	2	3	2	1	-1
10.	podlaskie	40	69	39	38	-1
11.	pomorskie	4	2	3	0	-3
12.	śląskie	3	0	1	0	-1
13.	świętokrzyskie	0	5	3	0	-3
14.	warmińsko-mazurskie	13	15	11	7	-4
15.	wielkopolskie	4	8	4	1	-3
16.	zachodnio-pomorskie	3	1	3	4	+1
Ogółem:		122	136	107	105	-2

**Liczba decyzji przyznających jednorazowe odszkodowania z tytułu
uszczerbków na zdrowiu wskutek choroby zawodowej w 2007
(wg województw)**

II. Działania prewencyjne Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

1. Formy i kierunki działalności prewencyjnej

Do zadań prewencyjnych Kasy, zgodnie z art. 63 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, należy:

- 1) analizowanie przyczyn wypadków i chorób zawodowych;
- 2) prowadzenie dobrowolnych nieodpłatnych szkoleń i instruktażu dla ubezpieczonych na temat zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym;
- 3) upowszechnianie wśród ubezpieczonych wiedzy o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i chorobami zawodowymi oraz zasad ochrony zdrowia i życia;
- 4) podejmowanie starań o właściwą produkcję i dystrybucję bezpiecznych środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej dla rolników.

Prezes KRUS na podstawie art. 56 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników domaga się od dostawców wyrobów i usług dla rolnictwa, których wadliwość była wyłączną lub główną przyczyną wypadków przy pracy rolniczej, zwrotu świadczeń powypadkowych, wypłaconych poszkodowanym w wypadkach rolnikom. Ponadto kwestionuje jakość tych wyrobów.

Jednostki organizacyjne KRUS prowadzą działania na rzecz zapobiegania wypadkom i chorobom zawodowym rolników według określonych przez Prezesa Kasy kierunków działalności prewencyjnej, do których należy:

- oddziaływanie na zmniejszenie liczby wypadków powodujących upadki osób, pochycenia przez ruchome części maszyn oraz wypadków przy pozyskiwaniu i gospodarczej obróbce drewna;
- dostosowywanie działań zapobiegawczych do występującej w danym rejonie produkcji rolniczej i związanych z nią zagrożeń wypadkowych oraz chorób zawodowych;
- popularyzowanie wśród dzieci i młodzieży oraz ich rodziców wykazu prac szczególnie niebezpiecznych, których nie powinny wykonywać dzieci do lat 15. oraz zwracanie uwagi na zagrożenia występujące w środowisku wiejskim;
- promowanie wśród rolników bezpiecznych wyrobów i ochron osobistych;
- oddziaływanie w zakresie poprawy warunków pracy i estetyki w obejściach gospodarskich poprzez prowadzenie konkursów na bezpieczne gospodarstwo rolne;
- informowanie rolników o prawie dochodzenia odszkodowań od producentów wyrobów, powodujących wypadki przy pracy na drodze cywilnej;
- prowadzenie szkoleń połączonych z pokazami działania i prawidłowej eksploatacji maszyn i urządzeń;

- inspirowanie służb ratowniczych i innych powołanych do tego osób do prowadzenia praktycznej nauki udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej dla rolników i ich dzieci;
- współpraca z instytucjami i organizacjami na rzecz zapobiegania wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym.

Prezes KRUS zobowiązał wszystkie OR/PT do stosowania sprawdzonych i skutecznych form prewencji oraz wyszukiwania nowych. Dotychczas wypracowane i stosowane formy prewencji, oparte na planowanym oddziaływaniu na środowisko wiejskie, są systematycznie doskonalone i w istotny sposób wpływają na zmniejszenie liczby zdarzeń wypadkowych wśród ubezpieczonych rolników i członków ich rodzin.

2. Analizowanie przyczyn wypadków i chorób zawodowych

W czasie prowadzenia postępowań powypadkowych inspektorzy ds. prewencji dokonali analizy przyczyn i okoliczności zgłoszonych do KRUS w 2007 roku zdarzeń wypadkowych. Prowadząc oględziny miejsc i przedmiotów związanych z wypadkami, inspektorzy badali stosowane metody pracy oraz stan środków technicznych, przy użyciu których doszło do wypadku.

Ponadto w Biurze Prewencji, Rehabilitacji i Orzecznictwa, na podstawie dokumentacji powypadkowej, dokonano analizy przyczyn i okoliczności wypadków śmiertelnych oraz chorób zawodowych, zakończonych wydaniem decyzji przyznającej jednorazowe odszkodowanie. Ustalenie okoliczności i przyczyn wypadków stanowiło podstawę do sformułowania zaleceń prewencyjnych dla rolników oraz dostosowania programu szkoleń z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym i innych działań prewencyjnych do występujących w danym rejonie zagrożeń oraz wszczęcia przez Prezesa KRUS postępowań regresowych i prewencyjnych wobec producentów wadliwych środków produkcji, a także źródło informacji o wypadkach z udziałem maszyn i urządzeń poddanych dobrowolnej atestacji na Znak Bezpieczeństwa KRUS.

Przykłady występujących zagrożeń omawiano podczas szkoleń rolników z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym, prezentowano na stoiskach informacyjnych Kasy, w różnych publikacjach opracowywanych i wydawanych przez KRUS, a także w audycjach radiowych i telewizyjnych.

Przyczyny wypadków i ich procentowy udział w poszczególnych grupach zdarzeń, określone na podstawie rocznych informacji OR/PT, przedstawiono w opracowaniu pt. „*Wypadki przy pracy i choroby zawodowe rolników oraz działania prewencyjne KRUS w 2006 roku*”. Omawiano je także podczas konferencji, seminariów i różnych spotkań poświęconych bezpieczeństwu pracy w rolnictwie.

3. Prowadzenie dobrowolnych, nieodpłatnych szkoleń i instruktażu dla ubezpieczonych na temat zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym

Wszystkie oddziały regionalne i placówki terenowe KRUS organizowały szkolenia z zakresu wiedzy o bhp w gospodarstwie rolnym oraz spotkania i pogadanki na temat zagrożeń podczas pracy i zabawy dzieci w gospodarstwie rolnym.

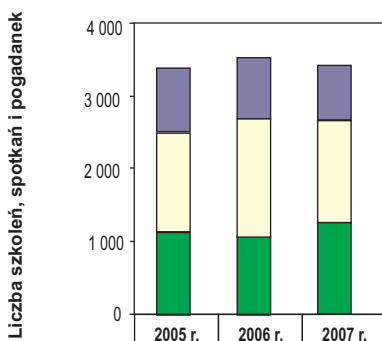
W 2007 roku przeprowadzono ich ogółem **3 539**, a uczestniczyło w nich ponad **121 200** rolników i członków ich rodzin oraz osób związanych ze środowiskiem wiejskim.

Odbyło się 2 238 szkoleń z zakresu bhp dla ponad:

- 40 100 ubezpieczonych rolników i członków ich rodzin,
- 5 900 sołtysów,
- 2 500 innych osób mieszkających na wsi,
- 8 000 uczniów średnich szkół rolniczych;

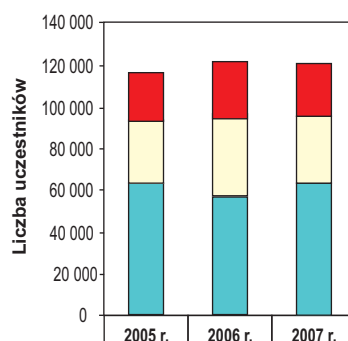
oraz 1 301 spotkań i pogadek poświęconych zagrożeniom i bezpiecznym zachowaniom podczas pracy, zabawy oraz przebywania w gospodarstwie rolnym. dla ponad 64 700 uczniów ze szkół podstawowych i gimnazjów oraz dzieci wiejskich przebywających w czasie wakacji na półkoloniach, koloniach, turnusach rehabilitacyjnych itp.

Liczba szkoleń, spotkań i pogadek z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym w latach 2005-2007

szkolenia pełnotematyczne trwające > 5 godz. lekcyjnych	935	861	820
szkolenia informacyjno-instruktażowe trwające < 5 godz. lekcyjnych	1 406	1 574	1 418
spotkania i pogadanki dla dzieci	1 165	1 124	1 301

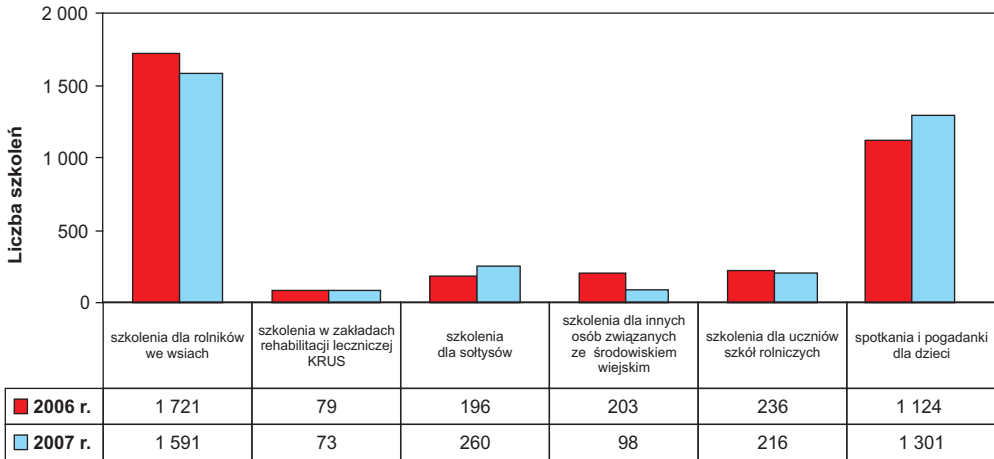
Liczba uczestników szkoleń, spotkań i pogadek z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym w latach 2005-2007

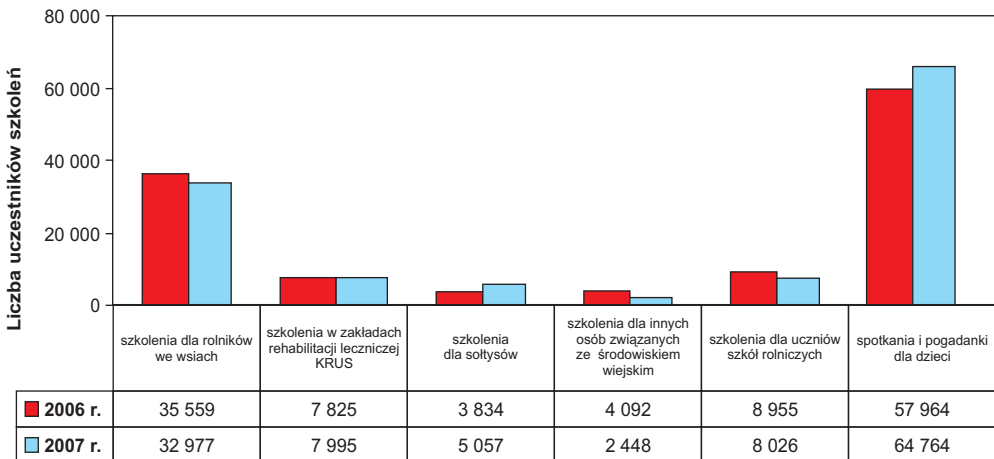
szkolenia pełnotematyczne trwające > 5 godz. lekcyjnych	23 804	22 715	24 313
szkolenia informacyjno-instruktażowe trwające < 5 godz. lekcyjnych	30 944	37 550	32 190
spotkania i pogadanki dla dzieci	63 662	57 964	64 764

Liczbę przeprowadzonych przez poszczególne OR/PT w 2007 roku szkoleń z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym i ich uczestników, z podziałem na: szkolenia pełnotematyczne i informacyjno-instruktażowe w zależności od czasu ich trwania oraz pogadanki dla dzieci przedstawia Załącznik Nr 3.

Liczba szkoleń z zakresu bhp – według grup odbiorców w latach 2006-2007

Liczba uczestników szkoleń z zakresu bhp – według grup odbiorców w latach 2006-2007

Liczbę spotkań i pogadek dla dzieci i młodzieży wiejskiej, przeprowadzonych przez OR/PTKRUS w 2007 roku przedstawia poniższa tabela:

2007 r.	Liczba spotkań i pogadek				Liczba uczestników spotkań i pogadek				Liczba szkół, dla których prowadzono spotkania i pogadanki			
	dla uczniów szkół podstawowych	dla uczniów gimnazjów	dla dzieci podczas wakacji	inne	dla uczniów szkół podstawowych	dla uczniów gimnazjów	dla dzieci podczas wakacji	inne	dla uczniów szkół podstawowych	dla uczniów gimnazjów	dla dzieci podczas wakacji	inne
Ogółem	824	357	79	41	39 617	18 508	4 817	1 822	599	296	23	52

Szkolenia przeprowadzono dla rolników i członków ich rodzin z 745 wsi, tj. ponad 9% sołectw w kraju (w 2006 roku 3 626 wsi) i dla 5 869 sołtysów, tj. ponad 14% urzędujących sołtysów (w 2006 roku przeszkolono 4 974 sołtysów).

Program pełnotematycznego szkolenia z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym, obejmował 9 tematów, tj:

- informacja o KRUS i podstawowe problemy związane z ubezpieczeniem społecznym rolników;
- zagrożenia zdrowia i życia rolników;
- zasady bezpiecznej pracy z maszynami i urządzeniami rolniczymi;
- zasady bezpiecznej pracy przy obsłudze zwierząt;
- bezpieczeństwo w transporcie rolniczym;
- bezpieczeństwo w pracy na wysokości, w zagłębieniach i zbiornikach;
- zasady bezpiecznej pracy ze środkami chemicznymi;
- bezpieczne użytkowanie instalacji i urządzeń elektrycznych;
- udzielanie pierwszej pomocy poszkodowanym w wypadkach.

Tematy dostosowywano do występującej w danym rejonie produkcji oraz istniejących zagrożeń wypadkowych, rozpoznawanych w wyniku analizy wypadków, przeglądów i wizytacji gospodarstw.

W trakcie szkoleń i spotkań realizowano kierunki działań prewencyjnych nakreślone przez Prezesa Kasy.

Wśród rolników rozpowszechniano ustanowione przez Prezesa Kasy zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym, a wśród dzieci wiejskich i ich rodziców, a także nauczycieli – wykaz prac i czynności szczególnie niebezpiecznych w gospodarstwie rolnym, których nie należy powierzać dzieciom do lat 15.

Podczas szkoleń i spotkań wręczano rolnikom broszury nt. bezpiecznej pracy w gospodarstwie rolnym, a dzieciom **kolorowe książeczki** nt. bezpiecznej pomocy rodzicom w pracach występujących w gospodarstwie rolnym.

Szkolenia wzbogacano prezentacją filmów tematycznych i wystąpieniami multimedialnymi.

W okresie jesiennym słuchacze otrzymywali **kalendarz** prewencyjny na 2008 rok, ilustrowany pracami plastycznymi dzieci nt. bhp w rolnictwie.

W 2007 roku wydrukowano i przekazano do jednostek organizacyjnych Kasy kolejne nakłady książeczek pt: „Jak bezpiecznie pomagać rodzicom w gospodarstwie rolnym” w ilości 70 000 egzemplarzy i „Dozwolone od lat 16-stu” w ilości 100 000 egzemplarzy oraz kalendarz dla rolników w ilości 100 000 egzemplarzy.

Liczba szkoleń z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym i ich uczestników, przeprowadzonych przez jednostki organizacyjne KRUS w latach 1993-2007

Rok	Liczba szkoleń			Liczba uczestników		
	trwających 5 i więcej godzin	trwających poniżej 5 godzin (w tym pogadanki dla dzieci)	ogółem	trwających 5 i więcej godzin	trwających poniżej 5 godzin (w tym pogadanki dla dzieci)	ogółem
1994 r.	1 010	218	1 228	21 696	4 084	25 780
1995 r.	1 983	416	2 399	40 230	10 218	50 448
1996 r.	1 805	494	2 299	41 290	13 280	54 570
1997 r.	1 745	588	2 333	43 650	13 830	57 480
1998 r.	1 268	1 040	2 308	32 520	23 980	56 500
1999 r.	1 253	1 014	2 267	31 210	25 670	56 880
2000 r.	1 207	1 592	2 799	31 107	51 149	82 256
2001 r.	1 231	1 712	2 943	32 573	54 867	87 440
2002 r.	1 153	1 720	2 873	30 422	58 634	89 056
2003 r.	1 074	1 914	2 988	30 747	64 439	95 186
2004 r.	1 044	2 325	3 369	30 911	83 271	114 182
2005 r.	935	2 571	3 506	23 804	94 606	118 410
2006 r.	861	2 698	3 559	22 715	95 514	118 229
2007 r.	820	2 719	3 539	24 313	96 954	121 267
Ogółem	17 389	21 279	38 668	437 188	695 240	1 132 428

4. Upowszechnianie wśród ubezpieczonych wiedzy o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i chorobami zawodowymi oraz zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym poprzez różne formy prewencyjne

Olimpiady, konkursy i quizy wiedzy o bhp w gospodarstwie rolnym

Przeprowadzono samodzielnie lub we współpracy z innymi instytucjami ogółem **1 254** (w 2006 roku przeprowadzono 1 096) olimpiady i różnego typu konkursy wiedzy o bhp w gospodarstwie rolnym, a wzięło w nich udział ogółem **59 300** osób.

Odbyło się:

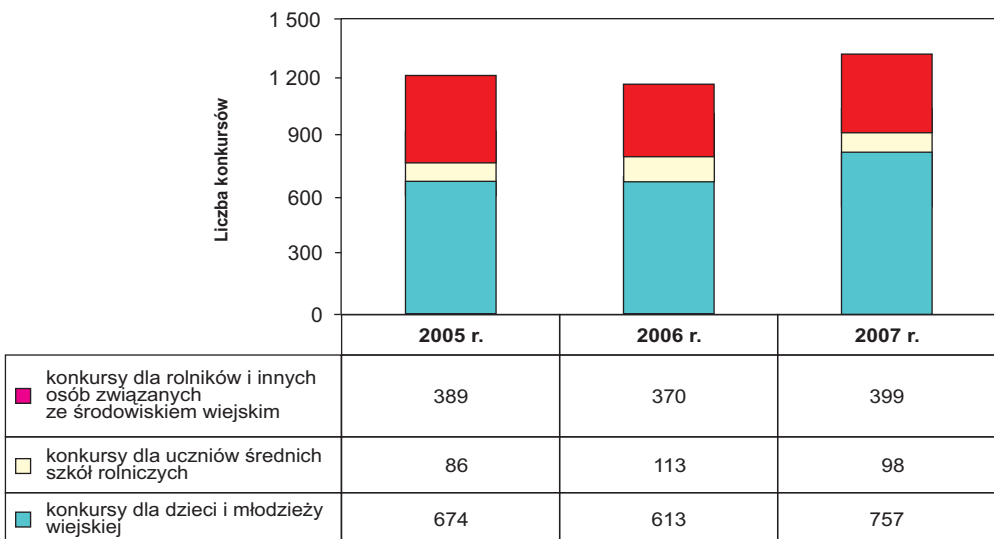
- 757 konkursów (w tym około 300 testowych, ponad 400 plastycznych, a także literackich i fotograficznych) dla prawie 44 200 uczniów z około 1 300 szkół podstawowych i gimnazjów oraz dzieci i młodzieży przebywającej na zorganizowanych wakacjach i uczestniczącej w masowych imprezach lokalnych;

- 399 konkursów i quizów wiedzy o bhp dla ponad 9 600 rolników i innych osób związanych ze środowiskiem wiejskim (organizowanych najczęściej na zakończenie szkoleń z zakresu bhp – 184 i podczas masowych imprez rolniczych – 147);
- 98 olimpiad i konkursów o bhp, obejmujących swym zasięgiem szkoły, regiony i województwa, dla ponad 5 500 uczniów ze 187 średnich szkół rolniczych.

OR/PT KRUS	Liczba konkursów wiedzy o bhp dla rolników				Liczba uczestników konkursów			
	na zakończenie szkoleń	w czasie imprez masowych dla rolników	za pośrednictwem mediów	inne, np. olimpiady wiedzy rolniczej z elementami bhp	na zakończenie szkoleń	w czasie imprez masowych dla rolników	za pośrednictwem mediów	inne, np. olimpiady wiedzy rolniczej z elementami bhp
Ogółem	184	147	14	54	2 937	4 425	302	1 975

OR/PT KRUS	Liczba konkursów wiedzy o bhp dla dzieci i młodzieży wiejskiej					Liczba uczestników konkursów				
	dla uczniów szkół podstawowych	dla uczniów gimnazjów	podczas wakacji	podczas imprez rolniczych	inne	dla uczniów szkół podstawowych	dla uczniów gimnazjów	podczas wakacji	podczas imprez rolniczych	inne
Ogółem	428	207	59	41	22	23 389	12 801	3 876	1 088	3 061

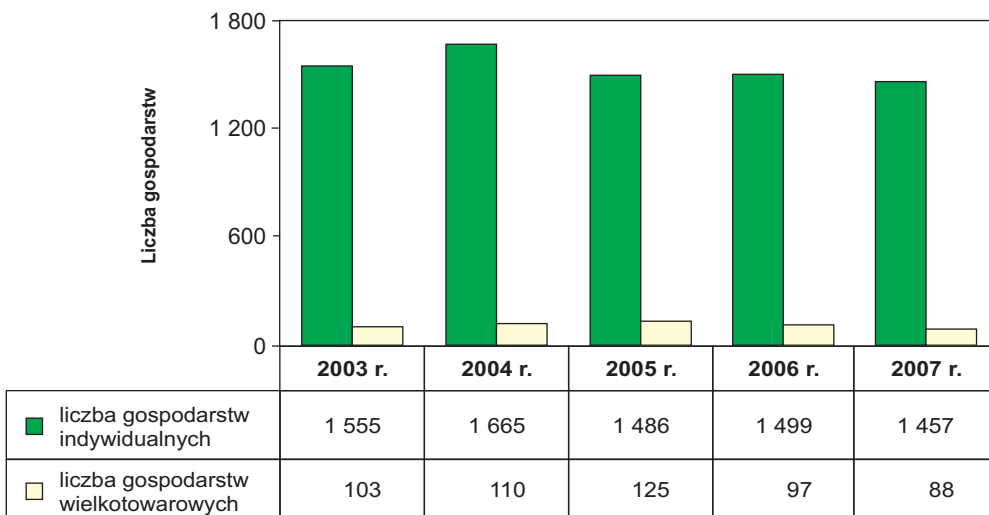
Konkursy wiedzy o bhp w gospodarstwie rolnym prowadzone przez OR/PT KRUS w latach 2005-2007

Konkursy na bezpieczne gospodarstwo rolne

Wśród działań mających na celu zwiększenie dbałości rolników o poprawę warunków pracy, porządek i estetykę w obejściach gospodarskich były konkursy na bezpieczne gospodarstwo rolne.

Liczba gospodarstw zgłoszonych do Ogólnokrajowego Konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne* w latach 2003-2007

Przeprowadzono piątą edycję Ogólnokrajowego Konkursu Bezpieczne Gospodarstwo Rolne – w kategorii gospodarstw indywidualnych oraz kategorii gospodarstw wielkotowarowych – zorganizowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencję Nieruchomości Rolnych, Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz Państwową Inspekcję Pracy.

Patronat medialny objęły Program I TVP S.A. i redakcja Agro Serwisu.

Do Konkursu przystąpiło 1 457 gospodarstw indywidualnych.

Gospodarstwa oceniano w trzech etapach – regionalnym, wojewódzkim i krajowym. Zwracano uwagę na porządek w obrębie podwórzy, stan budynków inwentarskich i gospodarczych, wyposażenie maszyn i urządzeń w osłony, podpory i inne zabezpieczenia, stan zabezpieczeń przy pilarkach tarczowych, warunki bytowania i obsługi zwierząt gospodarskich oraz stosowanie i jakość środków ochrony osobistej. Punktowano też stosowanie zabezpieczeń przed dostępem dzieci w strefy zagrożeń wypadkowych obejmujących gospodarstwa oraz maszyn i urządzeń rolniczych, wprowadzanie przez właścicieli własnych usprawnień w zakresie poprawy bezpieczeństwa oraz estetyki gospodarstw.

Centralna Komisja Konkursowa oceniła szesnaście finałowych gospodarstw indywidualnych – laureatów etapu wojewódzkiego i wyłoniła najbezpieczniejsze gospodarstwo indywidualne w kraju oraz wyróżniła sześć gospodarstw.

Uroczystości podsumowania poszczególnych etapów konkursu i wręczenia nagród miały miejsce w siedzibach OR/PT, na targach rolniczych i różnych masowych

I miejsce

Państwo Danuta i Zbigniew Klimaszewscy z Klimasz w woj. podlaskim

Fundatorzy nagród przyznanych finalistom konkursu Bezpieczne Gospodarstwo Rolne 2007

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Lech Kaczyński

Wyróżnienia

Państwo Małgorzata i Krzysztof Furtakowie z woj. kujawsko-pomorskiego

Państwo Bogumiła i Bogusław Majkowie z woj. podkarpackiego

Państwo Anastazja i Jacek Swarbulowie z woj. łódzkiego

Wyróżnienia

Państwo Maria i Eugeniusz Juzyszynowie z woj. dolnośląskiego

Państwo Maria i Janusz Białoskórscy z woj. wielkopolskiego

Państwo Iza i Dariusz Dorozkowie z woj. warmińsko-mazurskiego

imprezach z udziałem rolników. Finałowa gala konkursu, nad którą patronat honorowy sprawował Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Lech Kaczyński, odbyła się podczas Międzynarodowych Targów Mechanizacji Rolnictwa POLAGRA PREMIERY 2008 w Poznaniu. Wzięli w niej udział laureaci wojewódzcy w kategorii gospodarstw indywidualnych i w kategorii gospodarstw wielkotowarowych, a także przedstawiciele patronów, sponsorów i współorganizatorów.

Ponadto 14 jednostek terenowych Kasy współuczestniczyło w organizacji innych konkursów, w których oceniano stan bezpieczeństwa gospodarstw. Były to m.in. 24 konkursy gminne w województwie mazowieckim „Gospodarstwo rolne bezpieczne dla człowieka i środowiska naturalnego”, konkursy p.n. „Piękna i Bezpieczna Zagroda – Przyjazna Środowisku” i „Piękne i bezpieczne gospodarstwo agroturystyczne” przeprowadzone na terenie województwa świętokrzyskiego, „Piękno wsi dziełem jej mieszkańców” na terenie gminy Wyrzysk z woj. wielkopolskiego. W konkursach tych wzięło udział ogółem około 500 gospodarstw rolnych.

Przeglądy gospodarstw i prac polowych

W wielu oddziałach regionalnych i placówkach terenowych pracownicy ds. prewencji (często wspólnie z inspektorami PIP, a niekiedy również ze strażakami OSP i przedstawicielami ODR) wizytowali gospodarstwa w czasie żniw oraz podczas intensywnych prac wiosennych i jesiennych.

Celem tych wizytacji było wskazanie rolnikom występujących zagrożeń w obejściu, na polu, drodze i w trakcie wykonywania prac rolniczych.

Popularyzacja zasad bezpiecznej pracy za pośrednictwem środków masowego przekazu

Informacje o zasadach bezpiecznej pracy, w tym Apel Prezesa KRUS nt. bezpieczeństwa pracy w okresie żniw, były upowszechniane za pośrednictwem mediów.

Problematykę bezpiecznej pracy w gospodarstwie rolnym i działania prewencyjne KRUS przedstawiano w prasie lokalnej, regionalnej i rolniczej, a także biuletynach urzędów gmin i izb rolniczych oraz ODR. Ukazało się 550 artykułów prasowych.

W regionalnych stacjach publicznych i komercyjnych wyemitowano 95 audycji radiowych i 33 telewizyjne poświęcone wypadkowości w rolnictwie i prowadzonym działaniom prewencyjnym.

Dla Redakcji Gospodarczo-Społecznej I Programu Polskiego Radia nagrano cotygodniowe audycje nt. występujących zagrożeń w gospodarstwach rolnych i sposobów zapobiegania im.

Informacje dotyczące działalności prewencyjnej przekazywano na stronach internetowych urzędów gmin, szkół oraz KRUS.

Pracownicy Kasy dostarczali dziennikarzom niezbędnych materiałów i informacji do przedstawiania skali, okoliczności i przyczyn wypadków, zasad bhp oraz promowania podejmowanych działań prewencyjnych.

W mediach ogłaszano i prowadzono konkursy wiedzy o bhp w gospodarstwie rolnym, a niektóre z nich były objęte specjalnym patronatem medialnym.

Przeprowadzono XIII Konkurs pn. „W rolnictwie można pracować bezpieczniej”, na publikacje poświęcone popularyzacji wiedzy o zagrożeniach i zasadach bezpiecznej pracy w rolnictwie. Uczestniczyło w nim 18 publicystów i popularyzatorów działalności prewencyjnej KRUS, którzy przesłali do oceny jury 16 publikacji prasowych, 25 audycji radiowych i 2 audycje telewizyjne.

Kasa współuczestniczyła w organizacji X Ogólnopolskiego Konkursu Radiowego pt. „*Strażacy ochotnicy nie tylko gaszą*”, przeprowadzonego przez Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP wspólnie z Redakcją Rolną Polskiego Radia S.A..

Na stronie internetowej Kasy (www.krus.gov.pl) zamieszczono komunikaty o wypadkach wśród rolników, informacje o podejmowanych działaniach prewencyjnych, regulaminy i wyniki konkursów „Bezpieczne Gospodarstwo Rolne” i „W rolnictwie można pracować bezpieczniej”, opracowanie „*Wypadki przy pracy i choroby zawodowe rolników oraz działania prewencyjne KRUS w 2006 roku*”, film dydaktyczny dla dzieci „Rodzina Porażków”, prewencyjne audycje radiowe dla rolników, emitowane przez I Program PR, a także **Apel Prezesa KRUS o przestrzeganie zasad ochrony zdrowia i życia na wsi**, w którym wykorzystano prace plastyczne obrazujące zagrożenia w gospodarstwie rolnym, nadesłane przez dzieci uczestniczące w konkursach organizowanych przez OR/PTKRUS.

Stoiska i punkty informacyjne KRUS

Wystawiono 361 stoisk i punktów informacyjnych KRUS podczas dożynek (Dożynek Jasnogórskich w Częstochowie oraz wojewódzkich, powiatowych i gminnych), międzynarodowych targów rolniczych i mechanizacji rolnictwa oraz regionalnych targów i wystaw rolniczych – np. POLAGRA-PREMIERY i FARMA w Poznaniu, AGROTECH w Kielcach i Minikowie, lokalnych festynów i pikników, Dni Otwartych Drzwi w ODR-ach oraz innych spotkań z udziałem rolników.

OR/PT KRUS	Stoiska informacyjne KRUS						Liczba uczestników
	Liczba stoisk ogółem	w tym liczba stoisk podczas:					
		targów rolniczych	dożynek	festynów i pikników	Dni Otwartych Drzwi w ODR-ach	inne	
Ogółem	361	51	174	89	18	29	189 020

Apel Prezesa KRUS o przestrzeganie zasad ochrony zdrowia i życia na wsi

PREZES
KASY ROLNICZEGO
UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

Warszawa, czerwiec 2007 r.

Szanowni Państwo, Drodzy Rolnicy!

Zwracam się z gorącym apelem do Państwa o przestrzeganie zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym! W ubiegłym roku do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zgłoszono ponad 32 tysiące zdarzeń wypadkowych związanych z pracą rolniczą. W ich wyniku śmierć poniosły 123 osoby. Przyczyną wielu tragicznych w skutkach wypadków było lekceważenie wymogów bezpieczeństwa pracy, zły stan techniczny maszyn rolniczych bądź nieporządek w obejściach gospodarskich.

Dla ograniczenia zagrożeń wypadkami niezbędne jest przestrzeganie zasad ruchu drogowego podczas użytkowania ciągników i kombajnów, zadbanie o stan techniczny maszyn i narzędzi rolniczych, drabin, schodów, zamontowanie osłon wałów przegubowo-teleskopowych, zabezpieczenie włazów, otworów zrzutowych. Podczas każdej pracy w gospodarstwie najważniejsze jest jednak zachowanie rozwagi i zdrowego rozsądku.

Szczególnej troski będą wymagały dzieci korzystające z letnich wakacji. Większość z nich spędzi je zapewne w rodzinnym domu na wsi. Będą się bawić lub pomagać Państwu w wykonywaniu niektórych czynności. Do osób dorosłych należy zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa. Zwłaszcza te najmłodsze, niezwykle ciekawe wszystkiego, będą potrzebowały czujnej opieki.

Apeluję o rozwagę w angażowaniu dzieci do pomocy w gospodarstwie. Nie powierzajcie Państwo dzieciom obowiązków ponad ich siły. Nie pozwólcie im uczestniczyć w pracach bezpośrednio zagrażających ich zdrowiu i życiu.

Ucząc dzieci, jak pracować w gospodarstwie rolnym, zadbajmy najpierw, by mogły szczęśliwie dorosnąć.

/-/ Jacek Dubiński

Na stoiskach informacyjnych KRUS rozpowszechniano prewencyjne materiały popularyzatorskie, promowano odzież ochronną dla rolników, ochrony osobiste, wyroby oznaczone Znakiem KRUS i inne wyroby zwiększające bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym. Organizowano różne konkursy z zakresu wiedzy o bhp dla rolników i ich dzieci oraz prezentowano najbezpieczniejsze gospodarstwa. Pracownicy KRUS udzielali obszernych informacji o zagrożeniach wypadkami przy pracy, formach ubezpieczenia oraz przysługujących świadczeniach.

Usytuowanie stoisk KRUS w sąsiedztwie instytucji zajmujących się rolnictwem oraz nagłaśnianie organizowanych konkursów na stoiskach przez konferansjerów i prowadzących imprezy, sprawiło że cieszyły się dużym zainteresowaniem.

Według informacji z OR/PT odwiedziło je ponad 189 tys. osób.

Praktyczne pokazy

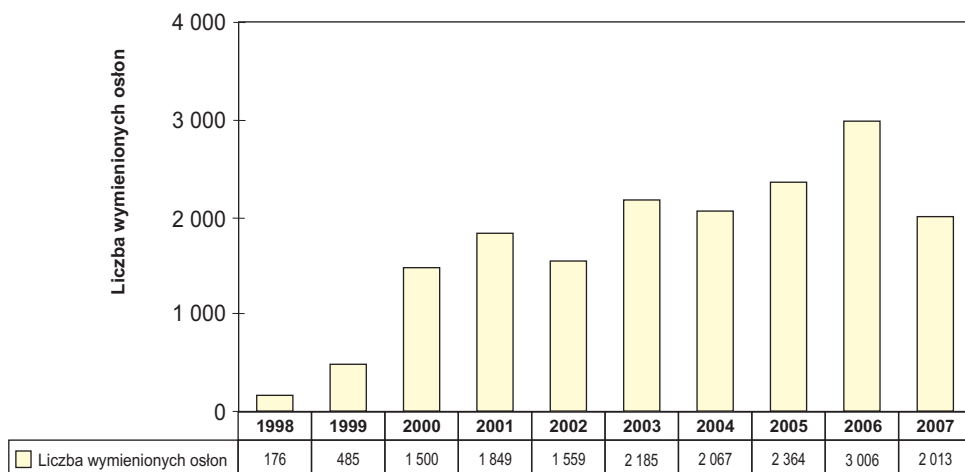
Przeprowadzono ogółem 485 różnych pokazów, które obejrzało około 22 tys. osób. Najwięcej odbyło się pokazów ochron osobistych i odzieży roboczej, udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej, wymiany osłon wałów przegubowo-teleskopowych, bezpiecznego użytkowania pilarek łańcuchowych. Ponadto zorganizowano pokaz agregatów prądotwórczych (PT w Augustowie), pokazy bezpiecznego użytkowania opryskiwaczy (PT w Koninie i Radomiu), pokaz bezpiecznej obsługi eksploatacji instalacji elektrycznej w gospodarstwie wiejskim (PT w Bielsku-Białej), pokazy prawidłowego posługiwania się drabiną przystawną oraz prawidłowego agregowania maszyn rolniczych z ciągnikiem (PT w Rawiczu).

Liczbę przeprowadzonych w 2007 roku pokazów i ich uczestników przedstawia poniższa tabela:

OR/PT KRUS	Pokazy wymiany osłon wałów przegubowo-teleskopowych			Pokazy bezpiecznego użytkowania pilarek		Pokazy udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej		Pokazy odzieży roboczej		Pokazy środków ochrony osobistej		Inne pokazy	
	Liczba pokazów	Liczba uczestników	Liczba wymienionych osłon	Liczba pokazów	Liczba uczestników	Liczba pokazów	Liczba uczestników	Liczba pokazów	Liczba uczestników	Liczba pokazów	Liczba uczestników	Liczba pokazów	Liczba uczestników
Ogółem	70	2 507	2 013	46	1 891	90	6 321	97	5 089	167	6 108	15	611

Kontynuowano, rozpoczętą w 1998 roku wymianę zużytych i uszkodzonych osłon wałów przegubowo-teleskopowych. Podczas praktycznych pokazów w 21. OR/PT dokonano rolnikom wymiany i instalacji 2 013 nowych osłon. Ponadto udzielano instruktażu i pokazu prawidłowej wymiany osłon wałów przegubowo-teleskopowych na szkoleniach z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym.

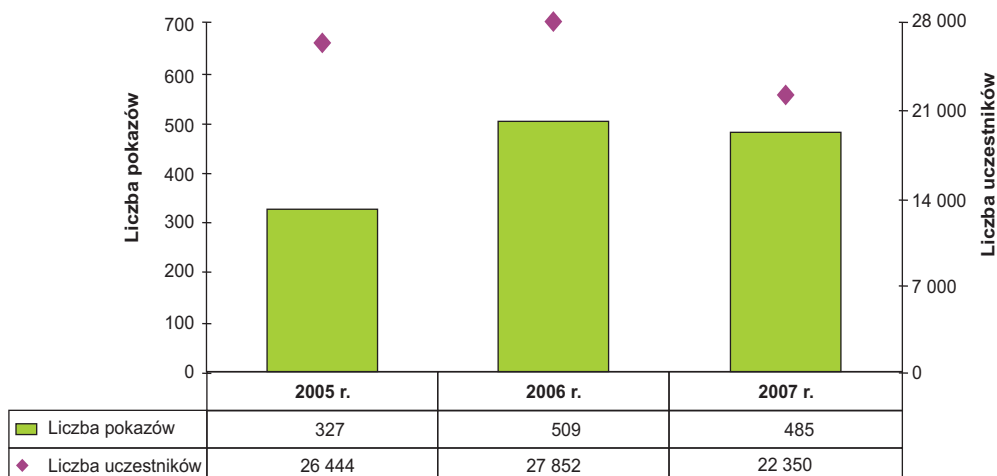
Liczba wymienionych osłon wałów przegubowo-teleskopowych podczas pokazów wymiany osłon przeprowadzonych przez OR/PT KRUS w latach 1998-2007

Wymiany osłon wałów przegubowo-teleskopowych dokonywali pracownicy Lubelskiej Fabryki Maszyn Rolniczych, a pokazy prawidłowego cięcia drewna przedstawiciele firm HUSQVARNA, STIHL, AGROMA i pracownicy nadleśnictw. Pokazy pierwszej pomocy przedmedycznej prowadzono przy wsparciu strażaków z OSP, PSP, pracowników Pogotowia Ratunkowego, Ratowników Medycznych, lekarzy i pracowników PCK, natomiast pokazy bezpiecznej obsługi opryskiwaczy – wspólnie z firmą MAROLEX.

W pokazach środków ochron osobistych i odzieży roboczej uczestniczyli przedstawiciele firm: GRENE, SECURA, MEGAR, ELEKTROMET, MAROLEX, AGROMA WĄGROWIEC, Maszyny Rolnicze MIŚKIEWICZ, Spółdzielnia Inwalidów „TĘCZA”, ANKOPOL, ELMEX, HUSQVARNA.

Liczba pokazów i ich uczestników w latach 2005-2007

Wiele oddziałów regionalnych prezentowało bezpieczne wyroby i rozwiązania techniczne, środki ochrony osobistej, odzież roboczą w salach obsługi interesantów.

Sala obsługi interesantów w PT KRUS w Zambrowie

Współdziałal Kasy w tworzeniu systemu ratownictwa przedmedycznego

Realizując porozumienie o wdrażaniu systemu ratownictwa przedlekarskiego w rejonach wiejskich, w celu łagodzenia skutków wypadków przy pracy rolniczej, zakupiono i za pośrednictwem OR/PT przekazano kolejne 83 zestawy ratownictwa przedmedycznego do wyposażenia jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej.

Ogółem Kasa przekazała około 600 zestawów ratownictwa przedmedycznego, do ponad 17 % jednostek OSP funkcjonujących w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym.

Strażacy OSP współpracowali z KRUS w prowadzeniu szkoleń, pokazów, konkursów, wizytacji gospodarstw i innych działań.

Rozmiar działań prowadzonych wspólnie z OSP przedstawia poniższa tabela:

Liczba interwencji w 2007 roku z wykorzystaniem przekazanych zestawów ratownictwa przedmedycznego	Szkolenia		Pokazy		Wizytacje gospodarstw		Inne formy współpracy np. konkursy		Zapotrzebowanie na zestawy ratownictwa przedmedycznego w 2008 roku
	Liczba szkoleń	Liczba uczestników	Liczba pokazów	Liczba uczestników	Liczba wizytacji	Liczba gospodarstw	Liczba działań	Liczba uczestników	
2 221	85	3 545	82	5 767	55	69	15	4 613	300

Udział w seminariach i konferencjach

Pracownicy Kasy uczestniczyli i wygłaszali referaty na seminariach, konferencjach oraz różnego rodzaju spotkaniach poświęconych zagadnieniom związanym z bezpieczeństwem pracy w gospodarstwie rolnym.

Kasa współorganizowała XIV Międzynarodowe Seminarium Ergonomii, Bezpieczeństwa i Higieny Pracy poświęcone stresowi w pracy i życiu rolnika, które odbyło się w dniach 22-24 października 2007 r. w Instytucie Medycyny Wsi w Lublinie.

W ramach programu szkolenia lekarzy wiejskich (gminnych) ośrodków zdrowia w zakresie prewencji, rehabilitacji i orzecznictwa lekarskiego, Kasa przeprowadziła ostatni, piąty cykl konferencji naukowo-szkoleniowych nt. „*Choroby i urazy kręgosłupa – diagnostyka, leczenie, rehabilitacja, orzecznictwo*”. W konferencji wzięli udział lekarze z wiejskich (gminnych) ośrodków zdrowia (w pierwszej kolejności z tych ośrodków, którym Kasa użyczyła sprzęt rehabilitacyjny do gabinetów usprawnienia leczniczego). W czterech konferencjach zorganizowanych w Boszkowie, Waplewie, Kołobrzegu, Polańczyku uczestniczyło 445 osób.

Ponadto pracownicy Kasy uczestniczyli w:

- Ogólnopolskim Seminarium dla Kierowników Działów Rozwoju Obszarów Wiejskich w Ośrodkach Doradztwa Rolniczego p.n. *Bezpieczeństwo życia i pracy na obszarach wiejskich*, w dniu 25 kwietnia 2007 r. w Krakowie;
- XXIII Międzynarodowym Seminarium Wykładowców Ergonomii nt. „Aktualne problemy bezpieczeństwa pracy i ergonomii. Edukacja i badania” organizowanym przez Polskie Towarzystwo Ergonomii w dniach 10-13 czerwca 2007 r. w Krynicy Zdroju;
- XII Konferencji Ergonomicznej nt. „Ergonomia i ochrona pracy w leśnictwie i produkcji rolnej” organizowanej przez Polskie Towarzystwo Ergonomii w dniach 10 - 11 września 2007 r. w Puszczykowie k. Poznania;
- Międzynarodowej Konferencji Naukowej nt. „Problemów intensyfikacji produkcji zwierzęcej z uwzględnieniem ochrony środowiska i standardów UE”, organizowanej przez Instytut Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa (IBMER) w dniach 25-26 września 2007 r. w Warszawie;
- Krajowej Konferencji Ergonomicznej nt. „Problematyki bezpieczeństwa, ergonomii oraz ekologii w użytkowaniu maszyn i ciągników rolniczych” organizowanej przez Przemysłowy Instytut Maszyn Rolniczych (PIMR) 8 listopada 2007 r. w Poznaniu (przygotowano i wygłoszono referat nt. „Problemy KRUS w prowadzonych postępowaniach regresowych i prewencyjnych”).

Instruktaż podczas oględzin miejsc wypadków i wydawanie zaleceń prewencyjnych

Inspektorzy ds. prewencji w trakcie prowadzonego postępowania powypadkowego dokonywali oględzin w gospodarstwach rolnych miejsc i przedmiotów związanych z wypadkami oraz udzielali instruktażu na temat zasad ochrony zdrowia i życia poszkodowanym i członkom ich rodzin. Zwracali uwagę na występujące zagrożenia – głównie nieporządek w obejściu gospodarskim, brak zabezpieczeń i osłon, nie stosowanie właściwego obuwia i odzieży roboczej oraz ochron osobistych.

W celu zmniejszenia ryzyka ponownego zaistnienia wypadku, wydawali zalecenia prewencyjne dotyczące usunięcia przyczyny wypadku.

Przekazywali ulotki i broszury prewencyjne.

5. Podejmowanie starań o właściwą produkcję i dystrybucję bezpiecznych środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej dla rolników

Prezes KRUS od dnia 01. stycznia 1995 roku wyrobom bezpiecznym – maszynom i urządzeniom o wysokim poziomie bezpieczeństwa lub innym wyrobom zwiększającym bezpieczeństwo pracy rolniczej – nadaje „Znak Bezpieczeństwa KRUS”. Znak KRUS nadawany jest na podstawie regulaminu, który określa warunki ubiegania się, przyznawania i odbierania tego Znaku.

Kasa, badając okoliczności i przyczyny wypadków, sprawdza, czy konstrukcja lub sposób wykonania danego urządzenia miał wpływ na zaistnienie zdarzenia. Dostawca (producent, importer, sprzedawca) występujący o nadanie „Znaku Bezpieczeństwa KRUS”, dobrowolnie poddaje atestacji swój wyrób, zarówno pod względem spełnienia wymogów bezpieczeństwa biernego (konstrukcja), jak i czynnego (zaistnienie wypadków z udziałem danego urządzenia w przeszłości – ryzyko szczątkowe).

W 2007 roku Prezes Kasy wydał 5 kolejnych zezwoleń upoważniających 5 producentów do oznaczania wyrobów „Znakiem KRUS”. Otrzymały je:

- „SIPMA” S.A. z Lublina dla 9 typów zgniataczy do ziarna H-759, H-730, H-733, H-752, H-787, H-787/1, H-788, H-788/1 i H-789;
- Kujawska Fabryka Maszyn Rolniczych „KRUKOWIAK” Spółka z o.o. z Brześcia Kujawskiego dla przyczepianych opryskiwaczy sadowniczych: „TAJFUN 1000, 1500 i 2000”, typ P 154/2, 3 i 5;
- Firma „GRENE” z Modły Królewskiej k/Konina dla odzieży roboczej dla rolników, w skład której wchodzi: bluza, spodnie robocze i spodnie robocze ogrodniczki;
- „KWAZAR CORPORATION” Sp. z o.o. z Jaktorowa dla przenośnego opryskiwacza plecakowego z napędem ręcznym „NEPTUN 15”;
- Zakład Produkcyjno-Handlowy *Dariusz Klimza* z Perzowa k/Kępna dla wielofunkcyjnego narzędzia uprawowo-pielęgnacyjnego WNUP.

Uroczyste wręczenie zezwoleń i Statuetek „Dobrosław” odbyło się podczas Międzynarodowych Targów Mechanizacji Rolnictwa POLAGRA AGRO-PREMIERY 2007 i 2008 oraz Międzynarodowych Targów Hodowli Ogrodnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich FARMA 2007 w Poznaniu.

Na koniec 2007 roku ważnych było 51 zezwoleń, upoważniających 21 producentów do oznaczania Znakiem Kasy 134. wyroby.

Wyroby oznaczone „Znakiem Bezpieczeństwa KRUS” w 2007 roku

H-752

H-789

Zezwolenie nr: 50/2007

9 typów zgniataczy do ziarna: H-759, H-730, H-733, H-752, H-787, H-787/1, H-788, H-788/1 i H-789, producent „SIPMA” S.A. z Lublina

Zezwolenie nr: 51/2007

przyczepiane opryskiwacze sadownicze: „TAJFUN 1000, 1500 i 2000”, typ P 154/2, 3 i 5, producent „KRUKOWIAK” Sp. z o.o. z Brześcia Kujawskiego

Zezwolenie nr: 52/2007

Odzież robocza dla rolników: bluza robocza, spodnie robocze i spodnie robocze ogrodnicy,
producent „GRENE” Sp. z o.o. z Modły Królewskiej k/Konina

Zezwolenie nr: 53/2007

przenośny opryskiwacz plecakowy z napędem ręcznym „NEPTUN 15”,
producent „KWAZAR CORPORATION”
Sp. z o.o. z Jaktorowa k/Grodziska Maz.

Zezwolenie nr: 54/2007

wielofunkcyjne narzędzie uprawowo-pielęgnacyjne WNUP,
producent: Zakład Produkcyjno-Handlowy
Dariusz Klimza z Perzowa k/Kępna

Inną formą oddziaływania na rzecz produkcji i dystrybucji właściwych wyrobów jest przyznawanie przez Prezesa Kasy od 1996 roku **wyróżnień targowych pn. „DOBROŚLAW”** za „*Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym*”. Do tego wyróżnienia typowane są wyroby, które skutecznie mogą zmniejszyć zagrożenia występujące podczas pracy w gospodarstwach rolnych.

Podczas Międzynarodowych Targów Mechanizacji Rolnictwa POLAGRA AGRO-PREMIERY'2007 w Poznaniu, Prezes Kasy przyznał wyróżnienie targowe „DOBROŚLAW” dla Zakładu Produkcyjno-Handlowego Dariusz Klimza z Perzowa k/Kępna za wielofunkcyjne narzędzie uprawowo-pielęgnacyjne WNUP.

Dotychczas przyznano 52 wyróżnienia targowe dla 43 dostawców (producentów i importerów) 78 typów wyrobów (57 grup wyrobów).

Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników nałożyła na KRUS obowiązek podejmowania starań w zakresie produkcji i dystrybucji bezpiecznych środków (produkcji i ochrony pracy) oraz umożliwiła Prezesowi Kasy domaganie się od dostawców wadliwych wyrobów i usług zwrotu świadczeń powypadkowych.

Kasa zakwestionowała jakość wielu wadliwych wyrobów w **postępowaniach regresowych i postępowaniach prewencyjnych**.

W 2007 roku prowadzono dwa postępowania regresowe – w związku z wypadkami podczas użytkowania – wobec:

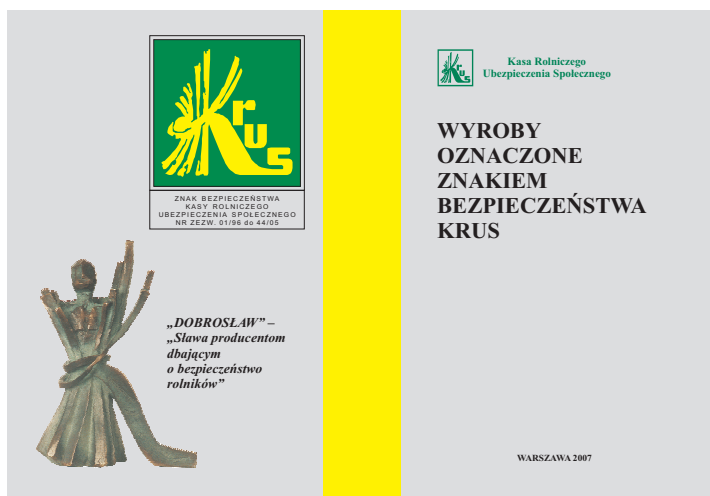
- 1) Zakładu Produkcji Maszyn Rolniczych w Smugach k/Lublina – producenta zawieszanego opryskiwacza polowego P-161 (postępowanie w toku);
- 2) Firmy TOPEX z Warszawy – importera szlifierki kątovej typ 51G082 o mocy 800W produkcji chińskiej (postępowanie w toku).

Prowadzono również postępowanie prewencyjne wobec Firmy KWAZAR CORPORATION Spółki z o.o. w Jaktorowie – producenta opryskiwacza ciśnieniowego ORION o napędzie ręcznym, które zostało zakończone zmianą przez producenta jakości stosowanego tworzywa do produkcji zbiorników opryskiwaczy.

Prowadzono analizę przyczyn wypadków w celu ustalenia wpływu maszyn i innych technicznych środków do produkcji rolnej na bezpieczeństwo pracy rolników. Wyniki analiz publikowano w artykułach prasowych i umieszczano w referatach wygłoszonych na konferencjach naukowych. Wykorzystano je również do oddziaływania na producentów w celu zmniejszenia bądź wyeliminowania zagrożeń.

Informowano o wyróżnionych Znakiem KRUS i wyróżnieniem targowym „Dobrosław” bezpiecznych wyrobach oraz o wadliwych wyrobach podczas targów i innych imprez rolniczych, szkoleń i spotkań z rolnikami, na konferencjach, seminariach i sympozjach, a także innych spotkaniach poświęconych bezpieczeństwu pracy w rolnictwie. Informowano również w publikacjach ogólnopolskich czasopism rolniczych i wydawnictw instytutów naukowych oraz w audycjach radiowych i telewizyjnych, a także na stronie internetowej Kasy.

Wydrukowano kolejne wydanie w nakładzie 23 000 egzemplarzy kolorowej broszury dla rolników „*Wyroby oznaczone Znakiem Bezpieczeństwa KRUS*”.

Współorganizowano XXXV Ogólnopolski Konkurs Poprawy Warunków Pracy, przeprowadzony przez CIOP-PIB pod patronatem Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

Prezes Kasy ufundował dwie nagrody za opracowania przyczyniające się do poprawy stanu bezpieczeństwa w środowisku wiejskim, tj.:

- 1) za program edukacji dzieci wiejskich szkół podstawowych i scenariusze zajęć w wiejskich szkołach podstawowych pt. „*Zasady udziału dzieci w pracach rodzinnego gospodarstwa rolnego*”, opracowane przez pracowników IMW w Lublinie;
- 2) za pracę doktorską wykonaną w Katedrze Eksploatacji Maszyn, Ergonomii i Podstaw Rolnictwa Akademii Rolniczej w Krakowie pt. „*Wyposażenie techniczne gospodarstw rolnych a obciążenie pracą kobiet*”.

Podsumowanie

Liczba zgłaszanych wypadków przy pracy rolniczej systematycznie ulega znacznemu zmniejszeniu. W roku 2007 jednostki organizacyjne zarejestrowały 29,4 tys. zdarzeń wypadkowych. W stosunku do roku poprzedniego liczba zgłoszonych wypadków obniżyła się o 9,8 %, a w ciągu 15 lat o 56 %.

Zmniejszyła się również liczba zdarzeń uznanych za wypadek przy pracy rolniczej oraz liczba wypadków zakończonych decyzją przyznającą jednorazowe odszkodowanie.

Wskaźnik wypadkowości (liczba wypadków przypadająca na 1 000 ubezpieczonych w KRUS) obniżył się z 12,9 w 2006 roku do 11,6 w 2007 roku.

Zmniejszenie liczby wypadków w rolnictwie jest efektem m.in. wieloletniej i różnorodnej działalności prewencyjnej KRUS, prowadzonej zgodnie z ustawowym obowiązkiem oraz kierunkami ustanowionymi przez Prezesa Kasy, realizowanej wspólnie z wieloma instytucjami – Sygnatariuszami podpisanego 6 marca 2001 roku porozumienia w sprawie współpracy na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie.

Działania prewencyjne każdego roku udoskonalane oraz wzbogacane nowymi formami odnoszą się do licznego grona mieszkańców wsi, tj. rolników i członków ich rodzin, osób aktywnie działających w środowisku wiejskim (sołtysów i członków Kół Gospodyń Wiejskich i innych organizacji), także uczniów średnich szkół rolniczych oraz gimnazjów i szkół podstawowych z terenów wiejskich.

Prowadzone są intensywne działania prewencyjne wśród dzieci i młodzieży wiejskiej, które mają na celu kształtowanie prawidłowych zachowań dzieci podczas pomagania rodzicom w pracy, zabawy i przebywania w gospodarstwie rolnym. Choć Kasa od 2004 roku (po zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników) nie posiada danych o liczbie i przyczynach wypadków dzieci do lat 15., to wiadomym jest, że udział dzieci w prowadzeniu gospodarstwa rolnego jest powszechny i z pewnością podczas pomagania w niektórych pracach dochodzi do nieszczęśliwych zdarzeń wypadkowych.

Wzrostowi bezpieczeństwa pracy rolników sprzyjają również zmiany strukturalne, które odnotowano po wejściu Polski do Unii Europejskiej (powstanie specjalistycznych nowoczesnych gospodarstw rolnych, mechanizacja pracy, odnowienie parku maszynowego, rezygnacja z wielokierunkowej produkcji, wyłączenie z produkcji małych gospodarstw) oraz zmiany klimatyczne – łagodne zimy, mniejsze opady śniegu.

Na przeprowadzenie działań prewencyjnych w 2007 roku z Funduszu Prewencji i Rehabilitacji wydatkowano średnio w przeliczeniu na jedno sołectwo 33 złote, a na jednego ubezpieczonego w KRUS – 84 grosze.

Mimo stałego spadku liczby wypadków przy pracy w gospodarstwach rolników indywidualnych, wskaźnik wypadkowości w rolnictwie jest jednak nadal wyższy od wskaźnika dla pracujących w innych działach gospodarki narodowej.

W celu dalszego ograniczania liczby i skutków wypadków w rolnictwie Kasa będzie upowszechniać zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym, wiedzę o metodach bezpiecznej pracy oraz maszynach i urządzeniach zmniejszających ryzyko wypadku, a formy działań prewencyjnych dostosowywać do nowych sposobów komunikowania się i przekazywania wiedzy.

Przyczyny zgłoszonych wypadków w 2007 r.

Lp.	Przyczyna	Liczba wypadków	% udział w liczbie zgłoszonych
1	Niewłaściwy sposób wykonywania czynności, zła organizacja pracy, w tym:	4 889	16,65
a	nieumiejętne wchodzenie i schodzenie z ciągników i maszyn rolniczych,	1 228	4,18
b	nie stosowanie drabin, podestów, rusztowań przy pracy na wysokości, nie stosowanie drabin do wchodzenia i schodzenia z ładunków, przyczep, wozów, drabin, poddaszy, drzew i itp.	872	2,97
c	brak uzgodnionych sposobów porozumiewania się przy pracy zespołowej,	312	1,06
d	brak zabezpieczeń transportowanych przedmiotów,	294	1,00
e	transport osób na ładunkach objętościowych,	167	0,57
f	manipulowanie rękoma w pobliżu wirujących elementów, naprawa, regulacja sprzętu przy włączonym napędzie,	760	2,59
g	inne	1256	4,28
2	Zły stan nawierzchni (śliskie, grząskie, nierówne podłoże)	4 131	14,07
3	Nieuwaga, dekoncentracja, rutyna, pośpiech	4 004	13,64
4	Nieprawidłowo wykonane i użytkowane drabiny i schody	1 519	5,17
5	Agresja zwierząt, narowistość	1 281	4,36
6	Nie stosowanie ubrań i butów roboczych oraz ochron pracy, bądź stosowanie nieodpowiednich (w tym np. znoszone, zablocone obuwie)	1 231	4,19
7	Reakcja zwierząt na zaskakujące bodźce	1 204	4,10
8	Nieznajomość zachowań zwierząt	857	2,92
9	Wystające progi i elementy, niezabezpieczone kanały gnojowe	745	2,54
10	Brak lub uszkodzone osłony ruchomych części maszyn	654	2,23
11	Zły stan techniczny narzędzi, maszyn i urządzeń	639	2,18
12	Ignorowanie zagrożeń	562	1,91
13	Nadmierny wysiłek fizyczny, przemęczenie	553	1,88
14	Nieprawidłowe wykonywanie czynności obsługowych przy zwierzętach	527	1,79

Lp.	Przyczyna	Liczba wypadków	% udział w liczbie zgłoszonych
15	Nieprawidłowa konstrukcja budynków gospodarczych, inwentarskich, nieprawidłowa konstrukcja stanowisk dla zwierząt, ciasnota pomieszczeń, niewydzielone korytarze paszowe i gnojowe	522	1,78
16	Nieuprzątnięte ciągi komunikacyjne	434	1,48
17	Niezajomość zasad BHP	425	1,45
18	Nieporządek w miejscu pracy,	396	1,35
19	Warunki atmosferyczne i środowiskowe	377	1,28
20	Nieprzestrzeżenie przepisów o ruchu drogowym	330	1,12
21	Brak zabezpieczeń przed upadkiem z wysokości, w tym:	297	1,01
a	z poddaszy użytkowych budynków gospodarczych, brak zabezpieczeń otworów ściennych i stropowych.	210	0,72
22	Przebywanie w strefie zagrożenia	297	1,01
23	Stan zdrowia	259	0,88
24	Praca po spożyciu alkoholu lub środków odurzających i substancji psychotropowych	234	0,80
25	Stosowanie narzędzi, maszyn i urządzeń niezgodnie z ich przeznaczeniem	180	0,61
26	Zły stan techniczny budynków, pomieszczeń	169	0,58
27	Wadliwość środka produkcji stosowanego przy pracy lub nieprawidłowość świadczonych usług	146	0,50
28	Nieprawidłowe oświetlenie lub brak oświetlenia	100	0,34
29	Umyślne spowodowanie wypadku	82	0,28
30	Nie zabezpieczone studzienki kanalizacyjne, otwory szamba, wejścia do piwnic i kanały garażowe	61	0,21
31	Stres	10	0,03
32	Pozostałe	2 248	7,66
	Razem	29 363	100,00

Choroby zawodowe rolników w 2007 roku według uszczerbku na zdrowiu i rozpoznania

Uszczerbek na zdrowiu w %	Asthma oskrzelowa	Zemnątrzęchodne zapalenie pęcherzyków płucnych	Alergiczny nieżyt nosa	Choroby skóry	Przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy	Obustronny trwały ubytek słuchu typu ślimakowego	Choroby zakaźne					Ogółem		
							ogółem	borelioza	inne choroby zakaźne lub pasożytnicze					
									kleszczowe zapalenie opon mózgowych	promienica lub ustnej	bąblowica wątroby		toksoplazmoza ocna	
do 5	0	0	0	2	1	0	25	21	3	0	0	0	1	28
6-10	5	1	1	3	1	0	32	27	4	1	0	0	0	43
11-30	7	0	1	4	1	2	11	10	0	0	1	0	0	26
31-60	3	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	1	7
61-100	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1
Razem:	15	2	2	9	3	4	70	58	8	1	1	2	105	

**Liczba przeprowadzonych szkoleń z zakresu BHP w gospodarstwie rolnym
przez OR/PT w 2007 roku**

Lp.	OR/PT KRUS	Liczba szkoleń			Ogółem	Liczba uczestników			Ogółem
		Szkolenia pełnomocytarne (trwające 5 i więcej godzin)	Szkolenia informacyjno-instrukcyjne (trwające poniżej 5 godzin)	Spotkania informacyjne – pogadanki dla dzieci		Szkolenia informacyjno-instrukcyjne (trwające poniżej 5 godzin)	Szkolenia pełnomocytarne (trwające 5 i więcej godzin)	Spotkania informacyjne – pogadanki dla dzieci	
1.	Augustów	17	27	60	104	572	377	2 846	3 795
2.	Białystok	7	63	50	120	108	1 340	2 465	3 913
3.	Bielsko-Biała	7	40	15	62	156	735	325	1 216
4.	Biłgoraj	42	31	52	125	980	578	2 446	4 004
5.	Bydgoszcz	63	4	29	96	1 544	116	2 095	3 755
6.	Chełm	0	23	124	147	0	689	3 173	3 862
7.	Ciechanów	21	27	17	65	390	347	327	1 064
8.	Częstochowa	41	6	9	56	745	144	263	1 152
9.	Gdańsk	10	27	6	43	201	355	209	765
10.	Grudziądz	32	2	8	42	442	33	317	792
11.	Jasło	39	26	56	121	1 221	329	6 077	7 627
12.	Jelenia Góra	16	15	14	45	2 712	210	885	3 807
13.	Katowice	2	46	15	63	34	2 298	820	3 152
14.	Kielce	46	34	25	105	930	1 118	1 619	3 667
15.	Konin	0	54	17	71	0	1 504	837	2 341
16.	Koszalin	8	26	20	54	1 851	1 065	1 200	4 116
17.	Kraków	1	30	17	48	63	635	1 204	1 902
18.	Legnica	17	1	7	25	352	36	528	916
19.	Lublin	3	33	28	64	69	951	1 797	2 817
20.	Łódź	2	8	10	20	61	173	234	468
21.	Nowy Sącz	7	37	23	67	119	826	1 269	2 214
22.	Olsztyn	4	28	23	55	62	624	739	1 425
23.	Opatów	6	58	29	93	76	1 144	2 071	3 291
24.	Opole	13	33	25	71	297	745	1 209	2 251
25.	Ostrołęka	6	31	13	50	146	451	667	1 264

Lp.	OR/PT KRUS	Liczba szkoleń				Liczba uczestników			
		Szkolenia pełnotematyczne (trwające 5 i więcej godzin)	Szkolenia informacyjno-instruktażowe (trwające poniżej 5 godzin)	Spotkania informacyjne – pogadanki dla dzieci	Ogółem	Szkolenia pełnotematyczne (trwające 5 i więcej godzin)	Szkolenia informacyjno-instruktażowe (trwające poniżej 5 godzin)	Spotkania informacyjne – pogadanki dla dzieci	Ogółem
26.	Ostrów Wilkp.	31	33	16	80	2 108	1 012	757	3 877
27.	Piła	2	26	19	47	92	482	1 331	1 905
28.	Płock	60	26	24	110	860	478	1 154	2 492
29.	Poznań	23	24	16	63	513	639	870	2 022
30.	Przeworsk	23	39	17	79	1 277	872	1 757	3 906
31.	Radom	14	90	9	113	380	1 506	497	2 383
32.	Radzyń Podl.	0	36	21	57	0	1 227	969	2 196
33.	Rawicz	32	2	32	66	628	88	1 665	2 381
34.	Rzeszów	24	38	18	80	1 276	868	654	2 798
35.	Siedlce	0	52	37	89	0	958	1 782	2 740
36.	Słupsk	1	24	11	36	47	589	637	1 273
37.	Sulęcín	2	0	23	25	65	0	515	580
38.	Szczecin	14	28	6	48	518	852	380	1 750
39.	Sztum	18	13	18	49	290	280	1 171	1 741
40.	Tarnów	0	45	5	50	0	1 017	318	1 335
41.	Tomaszów Maz.	13	10	49	72	194	278	2 050	2 522
42.	Wałbrzych	0	15	13	28	0	172	1 159	1 331
43.	Warszawa	0	52	101	153	0	949	1 785	2 734
44.	Włocławek	11	42	24	77	302	800	1 564	2 666
45.	Wrocław	15	15	9	39	280	287	971	1 538
46.	Zambrów	59	51	93	203	1 029	1 125	4 369	6 523
47.	Zduńska Wola	26	21	17	64	535	467	615	1 617
48.	Zielona Góra	5	14	8	27	79	257	647	983
49.	Żyrardów	37	12	23	72	709	164	1 525	2 398
	Ogółem	820	1 418	1 301	3 539	24 313	32 190	64 764	121 267